

CENTRUM PRO LIDSKÁ PRÁVA A DEMOKRACII

Bulletin lidských práv

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

v první řadě děkuji za vaši podporu a za to, že stále čtete Bulletin lidských práv. Opět vás čeká číslo plné zajímavých článků a shrnujících analýz.

Tento Bulletin je navíc speciální tím, že je psaný našimi novými stážisty. Zde bych ráda poděkovala všem stážistům z předchozího ročníku, kteří celý rok odváděli skvělou práci a každý měsíc si udělali čas na psaní článků o lidských právech, mezinárodní politice, či nejrůznějších rozsudcích. Na konci roku 2024 se nám opět podařilo z mnoha přihlášek vybrat šikovné studentky a studenty, které zajímá činnost našeho Centra a témata, která pokrýváme. Pokud se vám bude nějaký článek obzvláště líbit, napište nám e-mail – nic nepotěší víc, než pozitivní zpětná vazba!

V Bulletinu tentokrát naleznete články, které se věnují širokému spektru témat, jak jste už u nás nejspíš zvyklí. Prosincové číslo otevírá článek o

stavu kybernetické bezpečnosti v České republice, který velmi doporučuji. Tematické sekce se dále věnují zatykačům na představitele Izraele nebo Hamásu, postoji Evropského soudu pro lidská práva v případě o ukládání mírných trestů za obchodování s lidmi, antisemitismu v Evropě, konferenci OSN o změně klimatu v Baku v roce 2024, záplavám ve světě a i v ČR, institutu prohlášení viny, anebo třeba restitucím. Věřím, že si zde každý najde to své.

Zde bych se s vámi také ráda rozloučila na pozici vedoucí Centra a editorky Bulletinu lidských práv – po čtyřech letech působení v Centru mi Bulletin i lidé, kteří ho tvoří, přirostli k srdci. Děkuji všem za podporu a věřím, že se s mnohými z vás setkám osobně či pracovně i v budoucnu.

Přeji příjemné čtení!

Alžběta Dvořáková

Editorka Bulletinu lidských práv a vedoucí Centra

Obsah

Téma		3
<ul style="list-style-type: none"> Kybernetické incidenty v roce 2023: útoky na Českou republiku a zahraniční hrozby 		3
1) Mezinárodní trestní spravedlnost		7
<ul style="list-style-type: none"> Vydání zatykačů v případě války v Gaze a průtahy s tím spojené Středoafriická republika: Zveřejnění zatykače na Edmonda Beinu Aktuality sekce Mezinárodní trestní spravedlnost 		7 10 12
2) Evropský systém ochrany lidských práv		15
<ul style="list-style-type: none"> Jaký postoj zaujal Evropský soud pro lidská práva v případě o ukládání mírných trestů za obchodování s lidmi? Antisemitismus a nenávisť ve 21. století aneb život židovské komunity v Evropě Aktuality evropské sekce 		15 17 20
3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva		23
<ul style="list-style-type: none"> Konference OSN o změně klimatu v Baku 2024: krok vpřed, či propad? Bezprecedentní záplavy ve světě: co nás čeká v budoucnu? Aktuality sekce Mezinárodní politika, byznys a lidská práva 		23 26 29
4) Česká republika a lidská práva		32
<ul style="list-style-type: none"> I přiznání má své (ústavní) meze Restituce aneb duch minulého režimu Aktuality české sekce 		32 35 38
Monitoring lidskoprávních publikací		40
Redakce Bulletinu		41

Budova Ústavního soudu, autor: Jakub Dubják. Upraveno: oříznutí.

SERVIS PRO ZÁJEMCE O LIDSKÁ PRÁVA NA WEBU CENTRA

Pokud se zajímáte o lidská práva, na webu Centra najdete řadu zajímavých informací. V sekci Blog naleznete další zajímavé krátké články či rozhovory s významnými osobnostmi a v sekci Akce se dozvíte, jaké konference a odborné diskuze jsme uspořádali nebo právě chystáme.

Na webu máme rovněž například seznam letních škol, kterých se můžete zúčastnit, včetně potřebných termínů, dále manuál výzkumu lidských práv s řadou odkazů na užitečné zdroje a relevantní instituce, a další užitečné informace.

Více na www.centrumlidskaprava.cz

Kybernetické incidenty v roce 2023: útoky na Českou republiku a zahraniční hrozby

Filip Valoušek

Zpráva Národního úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost o stavu kybernetické bezpečnosti České republiky za rok 2023 přinesla znepokojivé zjištění – počet kybernetických incidentů v tuzemsku vzrostl meziročně ze 146 na 262, tedy o téměř 80 %. Za tímto nárůstem stály především pravidelné vlny DDoS útoků ruských hacktivistických skupin proti České republice.

Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost (NÚKIB) je ústředním správním úřadem pro oblast kybernetické bezpečnosti a pro vybrané oblasti ochrany utajovaných informací. Úřad každoročně vydává zprávu o stavu kybernetické bezpečnosti, ve které prezentuje statistiky kybernetických incidentů [1] v České republice za předchozí rok. Upozorňuje rovněž na rizika a výzvy, kterým může stát v oblasti kybernetické bezpečnosti v budoucnu čelit, a navrhuje adekvátní opatření.

Česká republika jako terč ruských hackerů

Největší podíl na kybernetických incidentech měly podle dat NÚKIB v roce 2023 tzv. DDoS útoky. DDoS je typ kybernetického útoku, při kterém dochází k omezení či znepřístupnění počítačových systémů nebo internetových stránek, a to zpravidla v důsledku zahlcení serveru či systému velkým množstvím uměle vyvolaných požadavků.[2] V praxi to obvykle znamená, že tyto útoky zpomalují, nebo dokonce úplně znemožňují přístup k napadeným webovým stránkám či službám. Ačkoliv často cílí například na nemocnice, banky, ale i weby ústředních orgánů státní správy, do interních dat organizací nijak nezasahují.

Většinu DDoS útoků proti českým cílům měla na svědomí ruská skupina NoName057(16). Tato hacktivistická skupina se přihlásila k 55 z nich. Česká republika se tím zařadila mezi čtyři nejzasaženější státy Evropy hned po Litvě a Ukrajině (shodně 99 útoků) a Polsku (118 deklarovaných útoků). Útoky na české instituce probíhaly v několika vlnách, které obvykle reagovaly na vyjádření

Současný ředitel NÚKIB Lukáš Kintr [1]

představitelů České republiky v souvislosti s ruskou válkou na Ukrajině.

Pozitivní zprávou je, že ačkoliv celkový počet incidentů meziročně vzrostl o téměř 80 %, počet těch, které NÚKIB klasifikuje jako „významné“, se snížil o třetinu. Velká část incidentů tak neměla závažnější dopad a ve většině případů vedla pouze k dočasné nedostupnosti napadených webových stránek.

Ruské, čínské a severokorejské útoky na evropské státy

Vedle DDoS útoků však NÚKIB zaznamenal i útoky, které měly povahu pokusů o průnik či úspěšných průniků do sítí státních institucí. Smyslem takových útoků byla s největší pravděpodobností kybernetická špionáž a dle NÚKIB za nimi téměř jistě stojí skupiny APT29 a APT28, spojované s rus-

kými zpravodajskými službami SVR a GRU. Činnost těchto aktérů se neomezovala pouze na Českou republiku, nýbrž byla součástí širší operace, která systematicky poškozovala spojence v EU a NATO.

Ruská federace nicméně nebyla jediným státním aktérem, kterého lze s velkou mírou pravděpodobnosti spojit s útoky proti institucím napříč evropskými státy. Úřad zaznamenal rovněž zvýšenou aktivitu hackerských skupin napojených na Čínskou lidovou republiku a Severní Koreu. Hlavní motivací těchto skupin byla taktéž snaha o destabilizaci evropských států v kontextu války na Ukrajině.

Útoky čínských a severokorejských hackerů byly časté a měly podobnou povahu jako ruské operace – zpravidla si kladly za cíl znemožnit či oslabit fungování klíčových institucí v evropských státech. Zejména severokorejské skupiny se pak zaměřovaly převážně na evropský obranný průmysl.

V roce 2023 se tak potvrdil nastolený trend kybernetických útoků, jejichž původci jsou hackerské skupiny tolerované, či dokonce přímo podporované cizími mocnostmi. V reakci na geopolitické události bylo primární motivací hackerů oslabení kybernetické infrastruktury a klíčových institucí České republiky, ale také spojenců v EU a NATO.

Hrozby a cíle útoků ve veřejném sektoru

Konkrétně kybernetické útoky ohrožovaly především sektor financí, průmyslu, energie, zdravotnictví a školství. Jednotlivé segmenty veřejného sektoru však měly z hlediska kybernetických incidentů svá specifika.

Za mimořádně kritický sektor označil NÚKIB energetiku. Až 63 % dotazovaných organizací uvedlo, že se v průběhu roku staly obětí pokusu o kybernetický útok. Energetika byla častým cílem zahraničních hackerů zejména kvůli snaze České republiky a EU přeorientovat se na nové energetické trhy. Vliv na kyberbezpečnost energetického sektoru měl i izraelsko-palestinský konflikt, v souvislosti s kterým byly evidovány útoky na český vodohospodářský sektor ze strany proiránských hackerů. Obecně však byla aktivita iránských skupin v porovnání s předchozími lety méně intenzivní.

V rámci bankovního sektoru se útoky zaměřovaly především na omezení dostupnosti bankovních slu-

K posílení kybernetické bezpečnosti slouží také kybernetická cvičení, jako je např. Locked Shields, organizované NATO [2]

žeb prostřednictvím DDoS útoků. Časté však bylo i využívání phishingu [2], spoofingu [3] či krádeže identit zaměstnanců bank.

V oblasti zdravotnictví jednoznačně dominoval phishing a podvodné e-maily, zatímco počet ransomwarových [4] útoků již od roku 2020 postupně klesá. I přesto však ransomwarové útoky nadále představují velmi významnou hrozbu – v porovnání s útoky zaměřenými na dostupnost služeb jsou s nimi totiž spojeny podstatně závažnější reputační a finanční dopady. I proto se Česká republika v roce 2023 při příležitosti mezinárodního summitu International Counter Ransomware Summit ve Washingtonu spolu s dalšími 40 státy připojila ke společnému prohlášení proti platbám výkupného při ransomwarových útocích.

Pro útočníky představuje dlouhodobě atraktivní cíl také vzdělávací sektor, který v porovnání s ostatními sektory zaznamenal nadprůměrný počet pokusů o phishing. Phishing měl pak ve vzdělávacím sektoru zpravidla formu podvodných e-mailů – ty představovaly téměř dvě třetiny pokusů o průnik do sítě.

Širší kontext kybernetických incidentů

Zjištění NÚKIB jsou obzvláště znepokojivá, zasadíme-li je do kontextu vlivových operací Ruska a Číny proti západním zemím. Ostatně sám NÚKIB neupozorňuje pouze na kybernetické útoky, ale také

na další druhy kybernetických hrozeb ze strany daných států. V roce 2023 kupříkladu poukázal na nebezpečí aplikací TikTok a WeChat, a to kvůli možnému zneužívání uživatelských dat subjekty napojenými na Čínskou lidovou republiku.

Podobně se vyjadřuje i Evropská agentura pro bezpečnost sítí a informací (ENISA), která mimo jiné varuje před novými trendy v oblasti kybernetických hrozeb. Dle ENISA dochází ke zneužívání generativní umělé inteligence skupinami s vazbami na Rusko, Čínu, Írán a Severní Koreu, a to nejen za účelem zefektivnění kybernetických útoků, ale také k ovlivňování veřejného mínění prostřednictvím dezinformací a zkreslených narativů.

Narůstající počet kybernetických útoků je tak pravděpodobně důsledkem širších destabilizačních snah Ruska, Číny a jejich spojenců, na což poukazuje také výroční zpráva BIS, o které jsme psali v zářijovém Bulletinu (s. 3). Tyto snahy následně vedou k oslabování klíčových veřejných institucí a demokratického státního aparátu, a v důsledku toho demokracie jako takové.

Jak z toho ven?

Na závěr se nabízí otázka, jaká opatření by měl stát v boji proti nastolenému trendu přibývajících kybernetických útoků přijmout. NÚKIB ve své výroční zprávě upozorňuje především na problém nedostatku financí – více než polovina respondentů z oblasti veřejného sektoru uvedla, že finance vyčleněné na kybernetickou bezpečnost své instituce pokládá za nedostatečné.

Absence adekvátních finančních prostředků se následně projevuje i v nedostatku odborného personálu zajišťujícího kybernetickou bezpečnost v příslušných institucích. Problému pak nepomáhá ani nedostatečné proškolení a absence preventivního testování zaměstnanců.

Ke zvýšení odolnosti veřejných i soukromých subjektů a k posílení prevence má od poloviny roku 2025 sloužit nový zákon o kybernetické bezpečnosti z pera NÚKIB, který převede do českého právního řádu evropskou bezpečnostní směrnici NIS2. V porovnání s doposud platným zákonem o kybernetické bezpečnosti z roku 2014 přitom výrazně rozšíří množinu organizací, které budou nově spadat pod kybernetický zákon.

Pobočka NÚKIB v Brně [3]

V nejobecnější rovině je pak třeba zvyšovat celospolečenské povědomí o aktuálních rizicích, která jsou se světem informačních technologií spojena. Úroveň mediální gramotnosti, kritického myšlení či vzdělávání o základech kybernetické bezpečnosti jsou totiž základním východiskem obranyschopné informační společnosti a v prevenci kybernetických útoků hrají naprosto klíčovou roli.

Poznámky

- [1] Kybernetickým incidentem se rozumí situace, kdy došlo k narušení bezpečnosti informací v systému. Může se tedy jednat o napadení různými druhy škodlivých kódů apod.
- [2] DDoS útoky (z anglického distributed denial-of-service attack) jsou podmnožinou tzv. DoS útoků (denial-of-service attack). Od těch se odlišují tím, že DDoS útoky probíhají koordinovaně z mnoha zařízení současně.
- [3] Phishing představuje podvodné jednání útočníků s cílem vylákat z obětí citlivé informace, případně je přimět k určité akci, a to zpravidla prostřednictvím podvodných emailů, zpráv či telefonátů.
- [4] Spoofing je typ kybernetického útoku, během kterého dochází k podvržení a následnému zneužití legitimních telefonních čísel.
- [5] Ransomware je druh škodlivého softwaru, který po své aktivaci zašifruje data uživatele a znemožní přístup k nim, dokud oběť nezaplatí výkupné. Často dochází také ke zveřejnění těchto dat.

Zdroje

- Bezpečnostní informační služba. (2024). *Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2023*. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2023-47dob95d.html>.
- ESET software spol. s.r.o. *Ransomware*. Dostupné z: <https://www.eset.com/cz/ransomware/>.
- Evropská agentura pro bezpečnost sítí a informací. (2024). *Enisa Threat Landscape 2024*. Dostupné z: <https://www.enisa.europa.eu/publications/enisa-threat-landscape-2024>.
- Portál veřejné správy. (2024). Hlášení kybernetických bezpečnostních incidentů. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/sluzby-vs/hlaseni-kybernetickych-bezpecnostnich-incidentu-S10769>

Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost. (2021). *Akční plán k Národní strategii kybernetické bezpečnosti České republiky na období let 2021 až 2025*. Dostupné z: https://nukib.gov.cz/download/publikace/strategie_akcni_plany/akcni_plan_2021-2025.pdf.

Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost. (2023). *Česká republika se připojila k prohlášení proti platbám výkupného při ransomwarových útocích*. Dostupné z: <https://nukib.gov.cz/cs/infoservis/aktuality/2039-ceska-republika-se-pripojila-k-prohlaseeni-proti-platbam-vykupneho-pri-ransomwarovych-utocich/>

Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost. (2013). *Doporučení pro případ napadení DDoS útokem - jak se zachovat a jak postupovat*. Dostupné z: https://nukib.gov.cz/download/publikace/doporuzeni/Doporuzeni_DDoS.pdf

Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost. (2021). *Národní strategie kybernetické bezpečnosti České republiky na období let 2021 – 2025*. Dostupné z: https://nukib.gov.cz/download/publikace/strategie_akcni_plany/narodni_strategie_kb_2020-2025_%20cr.pdf

Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost. (2024). *Nový zákon o kybernetické bezpečnosti*. Dostupné z: <https://portal.nukib.gov.cz/informace/legislativa/zakon-o-kyberneticke-bezpecnosti>.

Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost. (2024). *Žpráva o stavu kybernetické bezpečnosti ČR za rok 2023*. Dostupné z: https://nukib.gov.cz/download/publikace/zprava_o_stavu/Zprava_o_stavu_kyberneticke_bezpecnosti_CR_za_rok_2023.pdf

National Cyber Security Centre. *SVR cyber actors adapt tactics for initial cloud access*. (2024). Dostupné z: <https://www.ncsc.gov.uk/news/svr-cyber-actors-adapt-tactics-for-initial-cloud-access>

Zákon č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti a o změně souvisejících zákonů.

Fotografie

[1] Současný ředitel NÚKIB Lukáš Kintr. Autor: Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost, 19. červenec 2024, zdroj: web NÚKIB Úpravy: ořez z výroční zprávy.

[2] K posílení kybernetické bezpečnosti slouží také kybernetická cvičení, jako je např. Locked Shields, organizované NATO. Autor: The NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence, zdroj: web CCDCOE. Úpravy: zmenšení fotografie.

[3] Pobočka NÚKIB v Brně. Národní centrum kybernetické bezpečnosti, Mučednická 31, Brno. Autor: Martin Strachon / Wikimedia Commons, 22. červen 2014, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY SA 3.0.

[4] K posílení kybernetické bezpečnosti slouží také kybernetická cvičení, např. Locked Shields, organizované NATO. Autor: NATO Allied Command Transformation, 26. červenec 2024, zdroj: web NATO ACT. Upraveno: oříznutí.

K posílení kybernetické bezpečnosti slouží také kybernetická cvičení, např. Locked Shields, organizované NATO [4]

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce: Nikola Burdová

Vydání zatykačů v případě války v Gaze a průtahy s tím spojené

Šimon Komár

V květnu 2024 podal žalobce Mezinárodního trestního soudu Karim A. A. Khan žádost o vydání zatykačů na vrchní představitele Izraele a hnutí Hamás. Po více než půl roce, ve čtvrtek 21. listopadu, soud žádosti vyhověl a zatykače vydal. Proč rozhodnutí trvalo tak dlouho a co vydání zatykačů znamená?

Děni okolo vyšetřování situace izraelsko-palestinského konfliktu v Pásmu Gazy v posledních měsících a dnech doznalo mnohých změn. Ty jsou zajímavé jak z pohledu mezinárodní trestní spravedlnosti, tak z pohledu světové politiky.

Již v květnu 2024 požádal žalobce Karim A. A. Khan přípravný senát Mezinárodního trestního soudu (MTS) [1] o vydání zatykačů na tři vůdce hnutí Hamás (Jahjá Sinvára, Ismáíla Hániju a Mohammeda Diab Ibrahim Al-Masriho) a dva vrchní představitele Izraele (Benamina Netanjahua a Yoava Gallanta). Svou žádost odůvodnil důkazním materiálem získaným během vyšetřování v Pásmu Gazy a Izraeli, na jehož základě pojal důvodné podezření, že jsou tyto osoby trestně odpovědné za válečné zločiny a zločiny proti lidskosti páchané na území Izraele a Pásmu Gazy nejméně od 7. října 2023.

Zveřejnění této žádosti téměř okamžitě vyvolalo reakce představitelů států více či méně zainteresovaných do dění na Blízkém východě. Mnozí světoví politici kritizovali srovnávání demokraticky zvolených představitelů Izraele s představiteli hnutí Hamás, jiní hájili Izrael a jeho právo na sebeobranu, někteří zase volali po nutnosti nezávislého vyšetřování. Politický tlak na přípravný senát MTS tak rostl.

Touto kritikou se však přípravný senát nenechal ovlivnit a konečně ve čtvrtek 21. listopadu 2024, více než půl roku po podání žádosti, vydal rozhodnutí, v němž vyhověl žádosti žalobce o vydání zatykačů.

Na premiéra Izraele byl vydán mezinárodní zatykač [1]

Průtahy v rozhodování o vydání zatykačů

Pro rozhodnutí o vydání zatykačů nemá přípravný senát žádný časový limit. Obvykle se tak však stane do několika měsíců od podání žádosti. V aktuální situaci to však trvalo více než půl roku. Možných důvodů pro tyto průtahy je více, některé jsou čistě právní, jiné zcela politického charakteru.

Co se právních důvodů týče, přípravný senát se musel vypořádat s námitkami ze strany Izraele. Ten na základě článku 19 odst. 2 Římského statutu [2] namítal nedostatek jurisdikce MTS. Jurisdikce je však podle přípravného senátu dána teritoriální jurisdikcí Palestiny, na jejímž území měly být dané zločiny spáchány, a která smluvní stranou Římské-

ho statutu je. Dále MTS uvedl, že námitka nedostatku jurisdikce předcházela rozhodnutí o vydání zatykačů a je tak podle čl. 19 předčasná.

Ve své druhé námitce Izrael tvrdil, že nebyl informován o zahájení vyšetřování, jak to předpokládá čl. 18 odst. 1 Římského statutu. Tuto námitku přípravný senát odmítl s tím, že vyšetřování v Izraeli a Palestině probíhá již od roku 2021, kdy byl Izrael řádně upozorněn na zahájení vyšetřování. Toto vyšetřování nyní pokrývá také události po 7. říjnu 2023. Dále se soud musel vypořádat s vlnou podání amici curiae [3], která přišla poté, co toto podání povolil Velké Británii v červnu 2024.

Neméně zajímavé jsou jistě důvody politické, které mohly vést k oddálení vydání zatykačů. Je zřejmé, že MTS stojí na důvěře svých členských států. Jeho jurisdikci neuznávají zdaleka všechny státy, příkladem je např. právě Izrael nebo USA. Smluvních států Římského statutu je 124, i ty se však mohou z této mezinárodní smlouvy vyvázat. Není proto divu, že na MTS působí silné politické tlaky.

O to více vyhrocená je situace v případě Palestiny a Izraele, kdy soud poprvé od svého založení v roce 2002 směřuje své vyšetřování proti „spojenci Západu“. Do nedávna totiž platilo, že MTS vyšetřoval a soudil případy zejména z afrických zemí.

Někteří mezinárodní aktéři na žádost o vydání zatykačů proto reagovali oznámením, že jejich případné vydání nebudou respektovat. Dvanáct senátorů z USA zaslalo žalobci MTS dopis, v němž ho varovali, že pokud budou zatykače na izraelské představitele vydány, budou na něj, a na úředníky MTS a jejich rodiny, uvaleny sankce. Podobná situace se stala již v minulosti, kdy bylo odepřeno

Bývalý izraelský ministr obrany Yoav Gallant nyní čelí mezinárodnímu zatykači [2]

Žalobce MTS Karim Khan vede vyšetřování v Palestině [3]

udělení amerických víz bývalé žalobkyni MTS Fátou Bensoudové. Sám izraelský premiér Benjamin Netanjahu ve svém prohlášení vyzval politiky, aby zastavili počínání MTS proti právu Izraele na sebeobranu všemi nástroji, kterými disponují.

Na straně druhé se však 93 smluvních států Římského statutu rozhodlo dopisem vyjádřit MTS svou podporu. Přípravný senát se podle nich musí postavit pokusům o narušení a politizování mezinárodní trestní spravedlnosti.

Dalším faktorem, který mohl rozhodnutí o vydání zatykačů zbrzdit, může být i nařknutí žalobce MTS Karima Khana ze sexuálního obtěžování bývalé kolegyně, které se objevilo těsně před podáním žádosti o vydání zatykačů. Toto obvinění prokurátor odmítá a v současné době probíhá v této záležitosti externí vyšetřování. Několik představitelů MTS prohlásilo, že i toto obvinění může být pokusem o diskreditaci soudu a podkopání vyšetřování situace v Palestině.

Co vydání zatykačů znamená?

Smluvní státy Římského statutu jsou povinny osobu, na níž je zatykač vydán a která se nachází na jejich území, zadržet a předat MTS. Zda však tento svůj závazek všechny státy dodrží, není jisté. Z minulosti známe například případy nerespektování zatykače na Vladimira Putina Mongolskem (viz Bulletin listopad 2024, str. 9), nebo nezadržení súdánského prezidenta Al-Bašira Jihoafrickou re-

publikou. I nyní se objevují politici, kteří veřejně toto rozhodnutí MTS odmítají. Maďarský prezident Viktor Orbán například prohlásil, že zatykač respektovat nebude a hodlá Benjamina Netanjahua do Maďarska pozvat.

Podobné reakce jsme mohli zaznamenat i u českých politiků. Vydání zatykačů ostře kritizují například europoslanec za ODS Alexandr Vondra nebo poradce prezidenta Petr Kolář. Premiér Petr Fiala a ministryně obrany Jana Černochová říkají, že rozhodnutí vydat zatykače na představitele Izraele oslabuje autoritu MTS v jiných případech. Mluvčí ministerstva zahraničí však uvedl, že Česká republika bude dodržovat své mezinárodněprávní závazky.

Prakticky tak zatykač znamená především omezení možnosti vycestování a možné narušení některých diplomatických styků. Samotné vydání zatykačů však není bezvýznamné a představuje zprávu pro oběti porušení mezinárodního práva, že spravedlnost platí pro všechny. Představa, že by měli být představitelé Izraele v nejbližší době předáni do Haagu, je však spíše naivní.

Poznámky

- [1] Mezinárodní trestní soud se skládá z přípravného, projednacího a odvolacího senátu. Úkolem přípravného senátu je zejména na žádost žalobce MTS vydávat nařízení a příkazy potřebné pro vedení vyšetřování a připravit tak případ pro předložení projednacímu senátu.
- [2] Zakládací smlouva Mezinárodního trestního soudu.
- [3] „Amicus curiae“ neboli přítel soudu. Jedná se o institut, kdy třetí osoba, která není stranou sporu, nabídne soudu informaci o svém právním posouzení věci.

Zdroje

- Ambos, K. (2024, srpen). Complementarity and the german amicus curiae submission in the palestine arrest warrant proceedings. *Ejil: Talk!*. Získáno z: <https://www.ejiltalk.org/complementarity-and-the-german-amicus-curiae-submission-in-the-icc-palestine-arrest-warrant-proceedings/>.
- Anderson, J. (2024, říjen). Pressure mounts on the ICC. *Justice info*. Získáno z: <https://www.justiceinfo.net/en/137454-pressure-mounts-icc.html>.
- Davies, H. (2024, listopad). ICC prosecutor to face external investigation into sexual misconduct claims. *The Guardian*. Získáno z: <https://amp.theguardian.com/law/2024/nov/11/icc-prosecutor-to-face-external-investigation-into-sexual-misconduct-claims>.
- Mariniello, T. (2024, leden). The ICC prosecutor's double standards in the time of unfolding genocide. *Opinio Juris*. Získáno z: <https://opiniojuris.org/2024/01/03/the-icc-prosecutors-double-standards-in-the-time-of-an-unfolding-genocide/>.
- Mezinárodní trestní soud. (2024, květen). Statement of ICC prosecutor Karim A.A. Khan KC: Applications for arrest warrants in the situation of the State of Palestine. Dostupné z: <https://www.icc-cpi.int/news/statement-icc-prosecutor-karim-aa-khan-kc-applications-arrest-warrants-situation-state>

Izraelské vojenské akce v pásnu Gazy napáchaly obrovské škody [4]

Mezinárodní trestní soud. (2024, listopad). Situation in the state of Palestine: ICC pre-trial chamber I rejects the state of Israel's challenges to jurisdiction and issues warrants of arrest for Benjamin Netanyahu and Yoav Gallant. Dostupné z: <https://www.icc-cpi.int/news/situation-state-palestine-icc-pre-trial-chamber-i-rejects-state-israels-challenges>.

Nessa, J. (2024, říjen). Delays interference and espionage: the ICC's struggle with arrest warrants in the situation in the state of palestine. *Opinio Juris*. Získáno z: <https://opiniojuris.org/2024/10/11/delays-interference-and-espionage-the-iccs-struggle-with-arrest-warrants-in-the-situation-in-the-state-of-palestine/>.

Fotografie

- [1] Na premiéra Izraele byl vydán mezinárodní zatykač. Benjamin Netanyahu, february 2023. autor: Avi Ohayon. 1. 3. 2023. zdroj: Wikimedia commons. CC BY-SA 3.0.
- [2] Bývalý izraelský ministr obrany Yoav Gallant nyní čelí mezinárodnímu zatykači. Israeli minister of defens Yoav Gallant (Gallant) at a press conference in Tel Aviv, Israel on december 18, 2023. autor: U.S. Secretary of Defense. 18. 12. 2023. zdroj: Wikimedia commons. CC BY-SA 2.0.
- [3] Žalobce MTS Karim Khan vede vyšetřování v Palestině. Gesprek met ICC hoofdanklager Karim Khan 03. autor: Ministerie van Buitenlandse Zaken. 11. 4. 2022. zdroj: wikimedia commons. CC BY-SA 2.0.
- [4] Izraelské vojenské akce v pásnu Gazy napáchaly obrovské škody. Damage in Gaza strip during the october 2023. autor: Wafa. 10. 10. 2023. zdroj: wikimedia commons. CC BY-SA 3.0.

Středoafriická republika: Zveřejnění zatykače na Edmonda Beinu

Tereza Hladíková

Zatykač na středoafriického důstojníka křesťanské ozbrojené milice Edmonda Beinu byl šest let po jeho vydání Mezinárodním trestním soudem zveřejněn. Beina je stíhán za válečné zločiny a zločiny proti lidskosti spáchané během občanské války ve Středoafriické republice v roce 2014.

Mezinárodní trestní soud (MTS) 7. listopadu 2024 zveřejnil zatykač na Edmonda Beinu - vůdce ozbrojené milice aktivní ve Středoafriické republice. Zatykač byl vydán již v roce 2018 a vztahuje se k událostem z roku 2014, kdy v zemi eskalovala probíhající občanská válka.

Konflikt v roce 2014 probíhal především mezi muslimskou povstaleckou skupinou Séléka a ozbrojenými křesťanskými milicemi Anti-balaka, ovšem tomuto sporu předcházelo více jak desetiletí nepokojů a občanských válek. V březnu 2013 hnutí Séléka dobylo hlavní město Bangui a dosavadní prezident François Bozizé uprchl ze země. Vlády se ujali představitelé Séléky v čele s vůdcem hnutí Michele Djotodiou, který se stal novým středoafriickým prezidentem.

Nástup vlády primárně muslimských představitelů ovšem značně eskaloval konflikt mezi křesťanskou Anti-balakou a zbytky muslimských povstalců. Spor mezi ozbrojenými skupinami si vyžádal vysoké ztráty na životech civilistů a během roku 2013 překročil počet vnitřně vysídlených lidí hranici 200 tisíc.

Vnitřně vysídlení lidé museli kvůli válce přežívat v provizorních táborech UNHCR [1]

Bývalý středoafriický prezident Michel Djotodia [2]

Situace se během roku 2014 začala mírně zlepšovat, a to i díky rezignaci dosavadního prezidenta a vůdce skupiny Séléka Michela Djotodia. Důležitou roli hrála i přítomnost mírových sil OSN, Africké unie a Francie. Mezi ozbrojenými povstaleckými skupinami a vládou se v červenci 2014 podařilo vyjednat křehké příměří.

Beinovy zločiny

Edmond Beina byl dle zatykačích rozkazů vůdcem jedné z jednotek křesťanské milice Anti-balaka. Jeho jednotka čítala něco mezi 100-400 muži, kteří pod jeho vedením v únoru 2014 obsadili malou středoafriickou vesnici Guen. Dle zatykače zavraždil Beina a jeho muži přes 30 muslimských civilistů a přes stovku jich donutili z vesnice uprchnout.

V té době se v usedlosti Guen ukrývalo přes 300 žen a dětí, které byly kvůli válce v zemi nuceny opustit své domovy. Ty se během tří měsíců, kdy Beina a jeho muži okupovali vesnici, staly obětmi znásil-

ňování, utlačování a fyzických trestů. Dle zatykače zavraždila Beinova jednotka jen během prvního dne 22 muslimských mužů a chlapců mačetami.

Během následujících dní počet zabitých muslimských mužů či chlapců překonal třicet a zatykač zmiňuje, že několik z nich bylo zastřeleno přímo Edmondem Beinou. Beina a jeho muži se dle zatykače dopouštěli porušování lidských práv a utlačování muslimského obyvatelstva na západě Středoafričké republiky.

Aktuální řízení před Mezinárodním trestním soudem

Vláda Středoafričké republiky v dubnu 2014 předložila MTS případy porušování lidských práv spojené se situací probíhající v zemi od srpna 2012. MTS poté vydal v prosinci 2018 zatykač na Edmonda Beinu, jejich obsah byl však utajen. Dle zatykače se měl dopustit vraždy a pokusu o ní, znásilnění, včetně pokusu o něj, drancování, nuceného vystěhování a deportace středoafričských civilistů, vyhlazování, úmyslné vedení útoků proti civilnímu obyvatelstvu, ničení majetku a pronásledování.

Po vydání zatykače Středoafričská republika zareagovala zpochybněním přípustnosti věci v říjnu 2024. Námitka přípustnosti znamená, že jedna ze stran se ohradila vůči oprávnění soudu věc projednávat. V listopadu 2024 dodala Středoafričská republika, v reakci na výzvu MTS, materiály podporující jimi zdviženou námitku. Pár dní poté byl zatykač na Edmonda Beinu bez uvedení důvodu Mezinárodním trestním soudem odtajněn.

Další případy před Mezinárodním trestním soudem

S událostmi ve Středoafričské republice mezi lety 2012 a 2014 jsou spojené tři další případy, které aktuálně projednává MTS. Dva obžalovaní jsou, podobně jako Edmond Beina, bývalí vysoce postavení důstojníci z hnutí Anti-balaka.

Případy Alfreda Yekatoma a Patrice-Edouarda Ngaïssony MTS řeší již od roku 2018, kdy byl na oba obžalované vydán zatykač a Ngaïssona i Yekatom byli téhož roku zatčeni. Více informací o těchto případech najdete v článku na blogu Centra.

Obviněn je i bývalý velitel skupiny Séléka Mahamat Said Abdel Kani. Said byl zatčen v roce 2021 a je momentálně souzen pro podezření z válečných zločinů a zločinů proti lidskosti. Je prvním z vysoce postavených členů Séléky souzeným MTS.

Odtajnění případu Edmonda Beiny by mohlo umožnit rychlejší postup soudního procesu a přenést pozornost na zločiny proti lidskosti spáchané před deseti lety, které stále nedosáhly potřebné spravedlnosti. Je otázkou, zda námitka přípustnosti vznesená Středoafričskou republikou celý soudní proces nezkomplikuje.

Zdroje

- Berg, S. (2024). *International Criminal Court unveils arrest warrant for Central Africa militia leader*. Získáno z <https://www.reuters.com/world/africa/international-criminal-court-unveils-arrest-warrant-central-africa-militia-2024-11-07/>.
- ICC issues arrest warrant for Central African Republic militia leader, Beina. (2024, listopad, 8). *TRT Afrika*. Získáno z <https://trtafrika.com/africa/icc-issues-arrest-warrant-for-central-african-republic-militia-leader-beina-18229790>.
- ICC judges unseal arrest warrant for alleged Central African Republic rebel. (2024, listopad, 7). *Voa News*. Získáno z <https://www.voanews.com/a/icc-judges-unseal-arrest-warrant-for-alleged-central-african-republic-rebel-/7855489.html>.
- International Criminal Court. (2024). *Beina*. Získáno z <https://www.icc-cpi.int/defendant/beina>.
- International Criminal Court. (2024). *Central African Republic II*. Získáno z: <https://www.icc-cpi.int/carII>.
- International Criminal Court. (2024). *Central African Republic II situation: ICC Pre-Trial Chamber II unseals an arrest warrant for Mr Edmond Beina*. Získáno z <https://www.icc-cpi.int/news/central-african-republic-ii-situation-icc-pre-trial-chamber-ii-unseals-arrest-warrant-mr>.
- International Criminal Court. (2024). *Order on the reclassification of the warrant of arrest for Edmond Beina and on other procedural matters*. Získáno z <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/0902ebd1809f1931.pdf>.
- Šťastná, T. (20.7.2020). Jaké nové případy čekají Mezinárodní trestní soud v druhé polovině roku 2020? Centrum pro lidská práva a demokracii. [příspěvek na blogu] Získáno z <https://www.centrumlidskaprava.cz/jake-nove-pripady-cekaji-mezinarodni-trestni-soud-v-druhe-polovine-roku-2020>.
- Wakabi, W. (2019). *Confirmation of Charges Hearing for Two Central African Militia Leaders Set for This Week*. Získáno z <https://www.ijmonitor.org/2019/09/confirmation-of-charges-hearing-for-two-central-african-militia-leaders-set-for-this-week/>.

Fotografie

- [1] Vnitřně vysídlení lidé museli kvůli válce přežívat v provizorních táborech UNHCR. Central African Republic: Torn Apart by Violence. autor: S. Phelps, 20. prosinec 2013, zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0. Upraveno: oříznutí.
- [2] Bývalý středoafričský prezident Michel Djotodia. Sixième Président de la République, Michel Djotodia. autor: MINUSCA, 17. srpen 2013, zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0. Upraveno: oříznutí.

Aktuality sekce Mezinárodní trestní spravedlnost

Barbora Bulánková

Případ Ntaganda: Odvolací senát MTS potvrdil rozsudek o odškodnění

Odvolací senát Mezinárodního trestního soudu (MTS) vydal na začátku listopadu 2024 rozsudek o odvolání proti Dodatku k příkazu o odškodnění z roku 2023 vydaném v případě Bosca Ntagandy. Ten byl v roce 2019 uznán vinným z 13 válečných zločinů a pěti zločinů proti lidskosti. Těch se dopustil v Konžské demokratické republice v letech 2002–2003 jako bývalý velitel milice Vlastenecké síly za osvobození Konga, *Forces Patriotiques pour la libération du Congo* (podrobnosti k jeho případu viz Bulletin květen 2021, s. 11, Bulletin prosinec 2022, s. 18).

Ntaganda byl odsouzen k celkovému trestu odnětí svobody v délce 30 let a v roce 2021 odvolací senát rozsudek potvrdil. V roce 2021 vydal projednací senát MTS také příkaz k odškodnění ve výši 30 milionů amerických dolarů. MTS v tomto případě zvolil nový přístup k určení výše odškodnění, který má celý proces výrazněji oddělit a upevnit. Výslovně uznal společnou a nerozdílnou odpovědnost v případě mnohosti pachatelů a uvedl, že při určování výše náhrady škody se má primárně zohlednit rozsah škody a náklady na její náhradu.

Proti tomuto příkazu se však odvolali jak právní zástupce jedné ze dvou skupin obětí, tak obhajoba samotného Ntagandy. Odvolací senát násled-

Soudkyně Luz del Carmen Ibáñez Carranza připojila samostatné stanovisko [1]

Odvolací senát MTS potvrdil rozsudek o odškodnění [2]

ně rozhodl v roce 2022 o vrácení několika otázek k dalšímu posouzení. V roce 2023 pak projednací senát vydal Dodatek k příkazu o odškodnění, proti němuž byla opět oběma stranami podána odvolání.

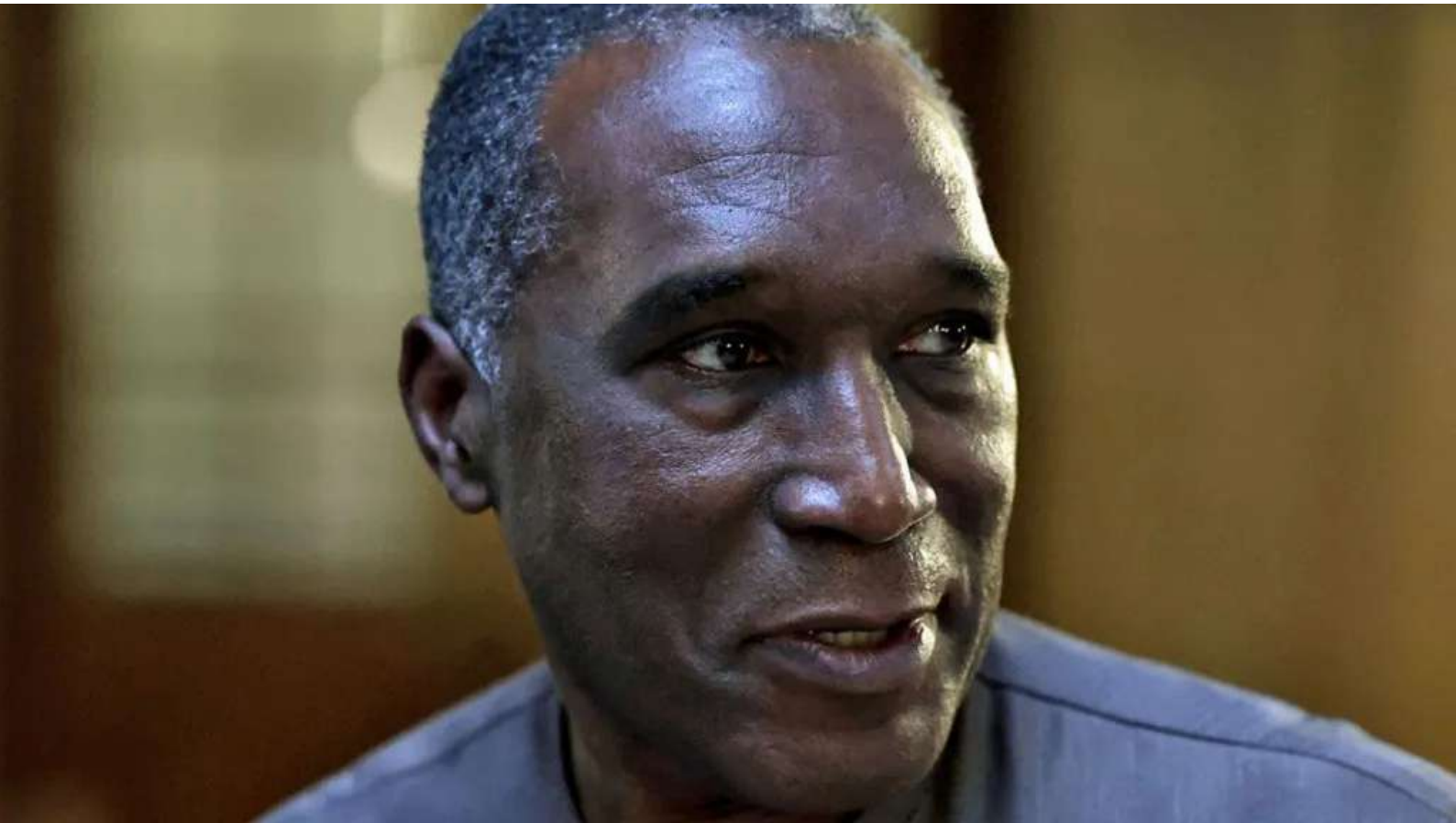
Obhajoba Ntagandy vznesla celkem 13 odvolacích důvodů, zaměřených především na údajné právní a procesní chyby, jako například vydání dodatku místo nového příkazu nebo nesprávné posuzování způsobilosti obětí a určování mezigenerační újmy. Skupina obětí namítala tři body, které se týkaly práv obětí a způsobu odškodnění, včetně chyb v odhadu počtu zaměstnanců nebo samotné výše odškodnění.

Odvolací senát rozhodnutí jednomyslně potvrdil, měl výhradu pouze ke třetímu odvolacímu důvodu. V tomto případě konstatoval pochybení v tom, že do napadeného rozhodnutí nebyl zahrnut postup pro ověřování způsobilosti obětí. Soudkyně Ibáñez Carranza připojila samostatné stanovisko, ve kterém vyjádřila nesouhlas s tím, že i přes jasné instrukce ze strany původního odvolacího senátu z roku 2021 nedošlo k vydání nového příkazu. Upozornila také na to, že právo na odškodnění je základním lidským právem a proces odškodnění by měl být co nejrychlejší, v tomto případě však musely oběti čekat přes dvě desetiletí.

27 let za účast na rwandské genocidě

Pařížský trestní soud (la Cour d'Assises de Paris) na konci října 2024 odsoudil bývalého rwandské-

Eugène Rwamucyo popírá svoji vinu [3]

ho lékaře k trestu odnětí svobody v délce 27 let za podíl na genocidě ve Rwandě z roku 1994. Během sto dní trvajících masakru bylo hutuskými milicemi a extrémisty zabito více než 800 tisíc příslušníků menšinové etnické skupiny Tutsiů a umírněných Hutuů (podrobnosti ke genocidě ve Rwandě viz Bulletin listopad 2022, s. 12).

Bývalý lékař Eugène Rwamucyo byl shledán vinným ze spoluúčasti na genocidě, spoluúčasti na zločinech proti lidskosti a spiknutí. Během genocidy dohlížel například na pohřbívání obětí do masových hrobů, přičemž některé z nich měly být pohřbeny zaživa. Rwamucyo však po celou dobu procesu svou vinu popíral. K uvedeným obviněním tvrdil, že všichni pohřbení byli již mrtví a že byl motivován pouze „hygienickými důvody“. Po vynesení rozsudku se odvolal.

Rwamucyo byl zatčen francouzskou policií na pohřbu Jeana Bosca Baravagwiza, jednoho z hlavních iniciátorů genocidy. Rwamucyův případ však není pro pařížský trestní soud zdaleka ojedinělým. Ba naopak, jedná se již o osmý proces související s ge-

nocidou z roku 1994. Naposledy byl v prosinci 2023 za podobné zločiny odsouzen jiný lékař, Sosthene Munyemana.

Belgie v rámci univerzální jurisdikce vyšetřuje válečné zločiny související s izraelsko-palestinským konfliktem

Belgie v rámci univerzální jurisdikce [1] vyšetřuje dva případy možných válečných zločinů souvisejících s izraelsko-palestinským konfliktem, konkrétně spáchaných v Gaze a na Západním břehu Jordánu.

V prvním případě podalo belgicko-palestinské sdružení Association Belgo-Palestinienne (ABP) v lednu 2021 trestní oznámení na Nadiu Matar, radikální belgicko-izraelskou aktivistku, která měla být údajně zapojena do násilné kolonizace Západního břehu Jordánu. Po třech letech vyšetřování byl případ předán federální prokuratuře k obžalobě, nicméně v září 2024 bylo nařízeno další vyšetřování.

Druhý případ se týká belgicko-izraelského odstřelovače, který je podezřelý z útoků na neozbrojené civilisty v Gaze. Na případ upozornil novinář Younis Tirawi, který získal informace od amerického

vojáka z odstřelovačské jednotky přezdívané Refaim. Ten uvedl, že odstřelovači měli rozkaz střílet neozbrojené civilisty i osoby sbírající těla obětí. K tomu existují i důkazy v podobě videozáznamu.

Jednotku tvořilo několik dalších vojáků s dvojí státní příslušností, včetně belgické. ABP se domnívá, že pokud se na válečných zločinech podílí belgický občan, mají belgické soudy pravomoc jej soudit, ačkoliv k nim dochází v zahraničí. Vzhledem k pochopitelnému tlaku na MTS v tomto konfliktu by podle ABP měly právě státy, jejichž občané jsou do konfliktu zapojeni, samy zajistit jejich stíhání. Tento případ by tak mohl být precedensem pro stíhání dalších občanů majících dvojí státní příslušnost, a to nejen tu belgickou.

Poznámka

[1] Princip univerzální jurisdikce umožňuje státům stíhat určité zločiny (tzv. zločiny podle mezinárodního práva) bez ohledu na státní příslušnost pachatelů nebo místo činu.

Zdroje

- Abhimanyu, G. J. (2021, duben 2). The Ntaganda appeal judgment and the meaning of 'attack' in conduct of hostilities war crimes [příspěvek na blogu]. Získáno z <https://www.ejiltalk.org/the-ntaganda-appeal-judgment-and-the-meaning-of-attack-in-conduct-of-hostilities-war-crimes/>.
- AFP (2024, říjen). Rwamucyo sentenced for complicity in genocide. *Justice Info*. Získáno z <https://www.justiceinfo.net/en/137758-rwamucyo-sentenced-for-complicity-in-genocide.html>
- Biazatti, B. (2024). To divide or not to divide: Innovations on liability for reparations in the Ntaganda case. *Leiden Journal of International Law*, s. 1-25.
- Corbet, S. (2024, říjen). 27-year sentence for his role in the 1994 genocide. *The Associated Press*. Získáno z <https://apnews.com/article/rwanda-genocide-trial-france-doctor-rwamucyo-d915480f5b22407b0bfb15ab81bd4094>.
- Former Rwandan doctor sentenced to 27 years in prison for his role in the 1994 genocide (2024, říjen 3). *The Brussels Times*. Získáno z <https://www.brusselstimes.com/1292914/former-rwandan-doctor-sentenced-to-27-years-in-prison-for-his-role-in-the-1994-genocide>
- Giordano, E. (2024, říjen). *Belgium opens war crime probe into Brussels man fighting for Israel in Gaza*. Získáno z <https://www.politico.eu/article/belgium-opens-war-crimes-probe-belgian-soldier-fighting-israel-in-gaza-refaim-unit/>.
- Mezinárodní trestní soud. (2024). *Information for victims The Prosecutor v. Bosco Ntaganda*. Dostupné z <https://www.icc-cpi.int/victims/ntaganda-case>.
- Mezinárodní trestní soud. (2024). *Judgment in the appeal of the Prosecutor against Trial Chamber I's decision on the no case to answer motions*. Dostupné z <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/0902ebd1809e3db2.pdf>.
- Mezinárodní trestní soud. (2024). *Judgment in the appeal of the Prosecutor against Trial Chamber I's decision on the no case to answer motions*. Dostupné z <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/itemsDocuments/2021-03-30-ntaganda-judgment-summary-eng.pdf>

Izraelský sniper v Gaze [4]

- Mezinárodní trestní soud. (2024). *Separate Opinion of Judge Luz del Carmen Ibáñez Carranza*. Dostupné z: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/0902ebd1809e3db3.pdf>.
- Mezinárodní trestní soud. (2024, listopad). *Ntaganda case: ICC Appeals Chamber delivers judgment on reparative justice* [tisková zpráva]. Získáno z <https://www.icc-cpi.int/news/ntaganda-case-icc-appeals-chamber-delivers-judgment-reparative-justice>.
- Ponselet, G. (2024, říjen). Crimes in Palestine: Belgian justice takes an interest in its dual nationals. *Justice Info*. Získáno z <https://www.justiceinfo.net/en/137518-crimes-palestine-belgian-justice-dual-nationals.html>.
- Wright, G. (2024, říjen). France jails ex-doctor for 27 years in Rwandan genocide trial. *BBC News*. Získáno z <https://www.bbc.com/news/articles/cwy918gk20zo>.

Fotografie

- [1] Případ Ntaganda: Soudkyně Luz del Carmen Ibáñez Carranza připojila samostatné stanovisko, zdroj: ICC-CPI.
- [2] Případ Ntaganda: Odvolací senát MTS potvrdil rozsudek o odškodnění, zdroj: ICC-CPI.
- [3] Eugène Rwamucyo popírá svoji vinu. Eugène Rwamucyo, who denied any wrongdoing, was arrested in France in 2010, autor: AFP, 31. říjen 2024, zdroj: BBC News.
- [4] Izraelský sniper v Gaze, zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0.

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Vedoucí sekce: Tomáš Opat a Natálie Dřínovská

Jaký postoj zaujal Evropský soud pro lidská práva v případě o ukládání mírných trestů za obchodování s lidmi?

Alexandra Eštoková

V říjnu Evropský soud pro lidská práva rozhodl ve věci *B.B. proti Slovensku* o porušení článku 4 Úmluvy o ochraně lidských práv z důvodu neúčinného vyšetřování při podezření na obchodování s lidmi. Rozhodnutí je aktuální v kontextu trvající mezinárodní kritiky za ukládání mírných trestů za obchodování s lidmi a také v kontextu situace na Slovensku, kde bylo v poslední době zaznamenáno zvýšené riziko pro romské ženy a dívky stát se oběťmi sexuálního vykořisťování.

Skutkové shrnutí případu

Stěžovatelka romského původu vyrůstala v ústavní péči a v dospělosti byla ve Spojeném království nucena k prostituci. Podařilo se jí navázat kontakt s policií, která jí poskytla pomoc prostřednictvím Armády spásy. Následně se vrátila na Slovensko v rámci programu Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) a byla zařazena do programu Slovenské katolické charity pro oběti obchodování s lidmi.

Slovenské úřady zahájily trestní řízení na základě oznámení Slovenské katolické charity a trestný čin klasifikovaly jako kuplířství spojené s dojednáváním prostitute. Později však trestný čin překvalifikovaly na pouhé kuplířství a soud odsoudil jednu osobu, která stěžovatelce pomohla dostat se do Spojeného království a profitovala z její prostitute. Stěžovatelka namítala, že slovenské orgány nezohlednily, že byla identifikována jako oběť obchodování s lidmi, a že vyšetřování bylo nedostatečné, což jí znemožnilo získat podporu a odškodnění určené pro oběti obchodování s lidmi. Také tvrdila, že vyšetřování vedly slovenské úřady necitlivým způsobem a že musela opakovaně vypovídat o traumatizujících událostech bez ohledu na svůj zdravotní stav.

Leden je měsícem povědomí o trestném činu obchodování s lidmi [1].

Hodnocení věci ESLP

Evropský soud pro lidská práva (ESLP) nejprve zkoumal, zda existovalo důvěryhodné podezření na obchodování s lidmi, které by zavazovalo orgány provést účinné vyšetřování, jež by splňovalo vysoké standardy důkladnosti a efektivity. Zhodnotil, že podezření bylo založeno na počátečních důkazech a okolnostech naznačujících splnění tří základních prvků definice obchodování s lidmi: čin, prostředky a účel. Žalobkyně popsala svou situaci, včetně přesunu do Spojeného království za účelem prostitute a své socioekonomické zranitelnosti, což dále dokládá, že mohlo dojít ke zneužití její situace.

Domácí orgány případ nejprve vyšetřovaly jako obchodování s lidmi, avšak později jej bez dostatečného vysvětlení překvalifikovaly na trestný čin kuplířství. Přestože byl pachatel odsouzen za kuplířství, jeho jednání mohlo podle ESLP naplňovat znaky obchodování s lidmi, pokud by se prokázalo, že vědomě zneužil zranitelnou situaci žalobkyně. Klíčoví svědci, například příbuzní žalobkyně, nebyli vyslechnuti, a orgány se nesnažily jejich svědectví získat ani během dlouholetého řízení.

ESLP konstatoval, že slovenské orgány vědomě omezily vyšetřování na činy související s kuplířstvím a nezabývaly se možností, že mohlo jít o obchodování s lidmi. Tento přístup, spolu s délkou řízení (téměř 9 let) a opomenutím zřejmých vyšetřovacích linií, představoval závažné nedostatky. ESLP

proto dospěl k závěru, že domácí orgány nesplnily svou pozitivní povinnost provést účinné vyšetřování, čímž došlo k porušení práv žalobkyně podle článku 4 Úmluvy v její procesní části.

Společenský kontext a dopady

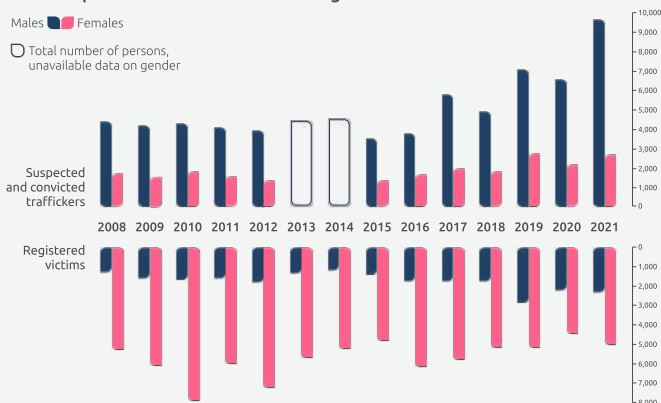
Rozsudek ESLP navazuje na další významné judikáty týkající se obchodování s lidmi, jako jsou případy Rantsev proti Kypru a Rusku, L.E. proti Řecku, a Chowdury a ostatní proti Řecku. V rozsudku Rantsev proti Kypru a Rusku Soud poprvé uznal obchodování s lidmi za formu porušení zákazu otroctví a nucené práce dle článku 4 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a uložil státům povinnost přijmout legislativu a opatření k ochraně obětí a účinnému vyšetřování tohoto trestného činu. V případě L.E. proti Řecku ESLP definoval tři klíčové pozitivní povinnosti států vyplývající z článku 4 Úmluvy: (i) vytvořit účinný právní rámec, (ii) zavést ochranná opatření a (iii) zajistit účinné vyšetřování.

ESLP byl v minulosti několika autory kritizován za nekonzistentní přístup k případům obchodování s lidmi, což oslabovalo ochranu obětí, a za opomíjení genderové perspektivy, která je klíčová, protože ženy tvoří většinu obětí obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování. Rozhodnutí ve věci B.B. proti Slovensku přináší nové prvky, po-

Studie mapující obchodování s lidmi v Evropě ukazují neproporčně vyšší ženských obětí [2].

HUMAN TRAFFICKING IN EUROPE, 2008-2021

Persons involved in trafficking in human beings and the prevalence of females among them

Calculated on responding countries and on known values.

Number of persons involved by legal status.
An increase in numbers could be related to an increase in human trafficking or to better law enforcement.

Source: Eurostat (crim_thb_sex) e (crim_thb_vexp)

souvá diskusi dál a má potenciál zlepšit genderovou perspektivu judikatury ESLP v případech obchodování s lidmi. ESLP při posuzování porušení článku 4 Úmluvy totiž zohlednil zranitelnost obětí jako klíčový faktor při určování, zda došlo k obchodování s lidmi. Tento přístup ESLP a důraz na faktor zranitelnosti obětí představuje v judikatuře na toto téma nový prvek, což odráží rostoucí snahu o hlubší porozumění problematice obchodování s lidmi.

Tento rozsudek může mít pozitivní společenský dopad a vést k lepší ochraně obětí, zejména žen, přičemž se zaměřuje na zranitelné skupiny, jako jsou příslušníci národnostních menšin. Několik studií naznačuje, že romské ženy jsou v rámci zemí EU zvláště ohroženy obchodováním s lidmi, přičemž jejich zastoupení mezi oběťmi výrazně převyšuje jejich podíl na celkové populaci, zejména v případech žebrání a sexuálního vykořisťování.

Rozsudek B.B. proti Slovensku lze vnímat jako pozitivní krok vpřed, který by mohl přispět k lepšímu uplatňování článku 4 Úmluvy a k upevnění jeho postavení jako klíčového ustanovení na ochranu základních práv v rámci právního řádu Rady Evropy. Rozsudek by měl sloužit jako impuls pro slovenské orgány a širší mezinárodní komunitu k přijetí opatření, která by zajistila nejen efektivnější trestní stíhání, ale také komplexnější ochranu nejzranitelnějších skupin obětí z marginalizovaných skupin.

Zdroje

Evropský soud pro lidská práva (2024). Rozsudek ve věci B.B. proti Slovensku. Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-237439%22%5D%7D>

Mohammed A. (2020, květen). An inconsistent approach to human trafficking cases in the Europe's Human Rights Court. Human Rights Pulse: Make Justice a Priority. Dostupné z: <https://www.humanrightspulse.com/mastercontentblog/the-european-court-of-human-rights-an-inconsistent-approach-to-human-trafficking-cases>

European Roma Rights Centre. (2011). Breaking the silence: Trafficking in Romani Communities (report). Dostupné z: https://www.errc.org/uploads/upload_en/file/breaking-the-silence-19-march-2011.pdf.

Fotografie

[1] Leden je měsícem povědomí o trestném činu obchodování s lidmi. Photo 986576, autor: photo/986576, autor: Christa Lind, 2 prosinec 2024, zdroj: PH, CCo 1.0 Public Domain.

[2] Studie mapující obchodování s lidmi v Evropě ukazují neproporčně vyšší ženských obětí. Human Trafficking in Europe, autor: Eurostat, 2 prosinec 2024, zdroj: Wikimedia Commons, Share Alike 4.0 International.

Antisemitismus a nenávisť ve 21. století aneb život židovské komunity v Evropě

Martin Plášek

V červenci letošního roku publikovala Agentura Evropské unie pro základní práva výsledky svého nejnovějšího průzkumu týkajícího se antisemitismu v Evropě. Situace se podle výpovědí za posledních pět let zhoršila a antisemitismus je tak stále aktuálnějším problémem mnoha evropských států. Strategie EU pro boj proti antisemitismu je nadějí na zlepšení, avšak ani přijatá opatření nejsou dostatečná k zajištění bezpečí židovských komunit v Evropě.

Úvod

Strach o vlastní bezpečnost a bezpečnost svých blízkých, nenávislné projevy, skrývání své židovské identity nebo diskriminace; i takto by se daly popsat každodenní pocity evropských Židů, vyplývající z nejnovějšího průzkumu Agentury Evropské unie pro základní práva (FRA). Po více než 79 letech od konce druhé světové války, která pro židovskou komunitu představovala katastrofu v podobě holocaustu a kdy se Evropa zapřísáhla takovouto situaci už nikdy nepřipustit, se Evropou šíří další vlna antisemitismu.

O průzkumu

FRA již potřetí provedla průzkum týkající se diskriminace a zločinů z nenávisťi proti Židům v EU, nabízející jedinečný popis každodenních zkušeností a vnímání antisemitismu pohledem židovských komunit; průzkum poté rovněž přináší unikátní srovnání aktuálních výsledků s výsledky z průzkumů z minulých let.

Za účelem získání objektivních dat bylo mezi lednem a červnem 2023 osloveno přibližně 8000 Židů ve věku od 16 let z celkem 13 evropských zemí, ve kterých žije odhadovaných 96 % veškeré židovské populace v Evropě.

Průzkum vycházel z rozšířené pracovní definice antisemitismu, kterou vytvořila Mezinárodní ali-

Evropou se šíří další vlna nenávisťi vůči Židům [1]

ance na památku holocaustu (IHRA); ta definuje antisemitismus jako „určité vnímání Židů, které může být vyjádřeno jako nenávisť vůči Židům. Spadají sem rétorické a fyzické projevy antisemitismu, které jsou namířeny proti židovským nebo nežidovským jednotlivcům či jejich majetku nebo proti společenským a náboženským institucím židovské komunity.“ [1]

Klíčová zjištění vyplývající z průzkumu

Výsledky průzkumu odhalují řadu znepokojivých zjištění. Až 96 % respondentů uvedlo, že se v posledním roce setkali s nějakou formou antisemitismu. Osm z deseti dotázaných se navíc domnívá, že antisemitismus v posledních pěti letech v jejich zemi vzrostl. Dle sdělení FRA se navíc situace v Evropě dramaticky zhoršila od října 2023, kdy došlo

S projevy antisemitismu se setkala až 96 % Židů [2]

k útoku Hamásu na Israel. Počet antisemitských incidentů podle zpráv židovských organizací od útoku vzrostl až o 400 %.

Více než polovina účastníků průzkumu má na veřejnosti strach, že se stane terčem slovních útoků, a více než 4 z 10 Židů se dokonce obávají i fyzických útoků. S tímto jsou rovněž spojeny také obavy o bezpečnost blízkých osob, se kterými se potýká na 60 % dotázaných. Tyto obavy tak vedou mnoho Židů ke skrývání své židovské identity na veřejnosti, kdy tři ze čtyř dotázaných se na veřejnosti snaží neupozorňovat na svoji víru, mnozí se raději rozhodnou vynechat židovské akce a přes 40 % z dotázaných se cítí nuceno skrývat svou identitu v práci nebo ve škole, aby předešli diskriminaci.

Z těchto a dalších důvodů téměř polovina z dotázaných zvažovala v posledních pěti letech odchod ze své země. Čtyři z deseti z těch, co emigrovali nebo o emigraci uvažovali, navíc uvedli, že hlavním důvodem byl nedostatek pocitu bezpečí ve své vlastní zemi.

Jakékoliv formy antisemitismu tak mají negativní dopady na životy Židů; těmi jsou zejména omezování jejich svobody projevu, práva na důstojný život nebo pocity strachu a úzkosti, což podkopává samotnou ideu evropského společenství.

Strategie EU pro boj proti antisemitismu

V návaznosti na průzkum FRA z roku 2018 přijala Evropská komise v roce 2021 Strategii EU pro boj proti antisemitismu a podporu židovského života.

Strategie postavená na prevenci a potírání všech forem antisemitismu, ochraně a podpoře židovského života v EU a vzdělávání, výzkumu a památce obětí holocaustu, coby třech hlavních pilířích, si klade za cíl postavit EU do čela celosvětového boje proti antisemitismu.

Komise tak vyzývá členské státy EU, aby vypracovaly národní strategie boje proti antisemitismu, zahrnuly příslušná opatření do svých akčních plánů, přijaly a uplatňovaly definici antisemitismu podle IHRA a učinily další opatření k zajištění bezpečnosti židovských komunit v Evropě.

„Protože antisemitismus útočí na samé jádro našich hodnot, kterými jsou humanita, náboženská svoboda a rovnost. Antisemitismus je jedem naší společností. Úkolem nás všech je proti němu bojovat, zabránit mu a vymýtit jej,“ [2] uvedla v roce 2021 Ursula von der Leyenová, předsedkyně Evropské komise.

Historicky první vyhodnocení dopadů této strategie z října 2024 přináší částečně pozitivní pokrok v tom ohledu, že se členským státům podařilo podniknout příslušné kroky v boji proti antisemitismu. Na druhou stranu počet útoků na židovské komunity, synagogy a pomníky připomínající památku holocaustu po událostech v říjnu 2023 rapidně vzrostl.

Nenávist i vůči jiným náboženským menšinám v Evropě stoupá

Nenávist v Evropě však v posledních letech nestoupá pouze vůči Židům. FRA od října 2021 do října 2022 provedla také průzkum týkající se zkušeností evropských muslimů s diskriminací a projevy rasismu. I výsledky tohoto průzkumu jednoznačně

„Antisemitismus je jedem naší společností.“
- Ursula von der Leyenová [3]

ukazují, že v porovnání s průzkumy FRA z předchozích let se situace v Evropě výrazně zhoršila; téměř polovina muslimů se setkala s diskriminací, každý čtvrtý muslim se setkal s obtěžováním a 4 % muslimů se staly oběťmi útoků.

Ukazuje se navíc, že i nenávistné projevy a útoky vůči muslimům se po útocích z října 2023 výrazně zvýšily. Tyto útoky, podobně jako útoků vůči Židům, jsou vůči muslimům vedeny především z náboženských důvodů ve spojení právě s útokem z října 2023 a probíhajícím konfliktem na Blízkém východě.

Boj s nenávistí jako jedna z hlavních výzev Evropy

Židovské komunity jsou po dlouhá staletí nedílnou součástí evropské kultury. Každodenní realita nám však ukazuje, že nenávist vůči Židům a jiným náboženským menšinám v Evropě opět sílí. Boj s nenávistí a diskriminací je proto jednou z hlavních výzev, kterým evropské státy čelí. Neboť jak ostatně nedávno upozornila viceprezidentka Evropského židovského kongresu Raya Kalenova: „*Evropa může uzkvétat pouze tehdy, když jsou její židovské komunity v bezpečí. Když už nemůžeme bezpečně existovat, je to signál, že se náš kontinent stal nebezpečným místem pro všechny.*”[3] Boj proti antisemitismu, diskriminaci a rasismu je tak naléhavější než kdy jindy. Jedná se totiž nejen o otázku ochrany židovských a dalších komunit, ale i především o otázku obrany hodnot, na kterých stojí moderní evropská společnost.

Zdroje

European Commission. (2024) *First progress report of the EU Strategy on combating antisemitism and fostering Jewish life*. Dostupné z https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/combating-antisemitism/eu-strategy-combating-antisemitism-and-fostering-jewish-life-2021-2030/first-progress-report-eu-strategy-combating_en?prefLang=cs.

European Union Agency for Fundamental Rights. (2024). *Being Muslim in the EU*. Dostupné z https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2024-being-muslim-in-the-eu_en.pdf.

European Union Agency for Fundamental Rights. (2024). *Jewish People's Experiences and Perceptions of Antisemitism*. Dostupné z https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2024-experiences-perceptions-antisemitism-survey_en.pdf.

Evropská komise. (2021). *Strategie EU pro boj proti antisemitismu a podporu židovského života (2021–2030)*. Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0615>.

Boj s nenávistí je jednou z hlavních výzev Evropy [4]

Maqbool, A. & Parry, J. (10. 10. 2024). Religious hate crime at record high, figures show. *BBC*. Získáno z <https://www.bbc.com/news/articles/cokjrr44mvd0>.

Fotografie

- [1] Evropou se šíří další vlna nenávisti vůči Židům. Holocaust Exhibit, autor: Ed Bierman, 27. 7. 2008, zdroj: *Flickr*, CC BY 2.0.
- [2] S projevy antisemitismu se setkala až 96 % Židů. Auschwitz: gli oggetti strappati alle vittime, autor: Maritè Toledo, 20. 8. 2015, zdroj: *Flickr*, CC BY-NC-ND 2.0.
- [3] „Antisemitismus je jedem naší společností.“ - Ursula von der Leyenová. Ursula von der Leyen presents her vision to MEPs, autor: European Parliament, 16. 7. 2019, zdroj: *Flickr*, CC BY 2.0.
- [4] Boj s nenávistí je jednou z hlavních výzev Evropy. Holocaust Remembrance Candle, autor: Bangin, 18. 4. 2014, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0.

Aktuality evropské sekce

Caroline Bindačová

Omezení členství v politických stranách odporuje právu a hodnotám občanství EU

Soudní dvůr Evropské unie (SDEU) posuzoval žalobu Evropské komise podle článku 263 Smlouvy o fungování EU. Jednalo se o otázku, zda je v souladu s unijním právem odepřít občanům Unie právo stát se členy politických stran v členských státech, kde bydlí, ale nejsou státními příslušníky. Česká republika a Polsko tímto způsobem podle rozsudku diskriminují občany EU na základě státní příslušnosti, což podle SDEU porušuje zásadu rovného zacházení a unijní právo.

Unijní právo přiznává občanům Unie, kteří mají bydliště v jiném členském státě, právo volit a být volen v obecních volbách a ve volbách do Evropského parlamentu za stejných podmínek, jako místní občané. Soudní dvůr zdůraznil, že efektivní výkon tohoto práva zahrnuje i možnost členství v politické straně, protože politické strany hrají klíčovou roli ve volebním procesu. Omezení tohoto práva oslabuje šance občanů EU být zvoleni, neboť členství v politické straně zajišťuje přístup k organizačním a finančním zdrojům potřebným pro volební kampaň.

Česká a polská legislativa však umožňuje členství v politických stranách pouze vlastním státním příslušníkům. Tím brání občanům Unie, kteří mají

Omezení vstupu do politické strany oslabuje šance občanů EU na zvolení [1]

Zákon označovaný jako diskriminační vůči LGBTQ+ komunitě [2]

bydliště v těchto zemích, plně využívat svých volebních práv. Evropská komise proto podala žalobu proti těmto státům k SDEU, který rozhodl, že tato praxe porušuje unijní právo. Soudní dvůr také zamítl argument, že by toto omezení mohlo být odůvodněno ochranou národní identity.

Maďarský antiLGBTQ+ zákon před Soudním dvorem EU

V listopadu proběhlo u Soudního dvora Evropské unie (SDEU) ústní jednání v klíčovém sporu mezi Evropskou komisí a Maďarskem. Předmětem žaloby je maďarský zákon o ochraně dětí, který zakazuje zobrazování homosexuality a informací o změně pohlaví v médiích a vzdělávacích materiálech přístupných nezletilým.

Kritici tento zákon označují za diskriminační vůči LGBTQ+ komunitě a upozorňují, že nevhodně spojuje homosexualitu s pedofilií. Namítají, že porušuje základní práva dětí na svobodný rozvoj a svobodu projevu. Maďarská vláda obhájuje legislativu jako ochranu dětí před „škodlivými vlivy“ a odkazuje na referendum z roku 2022, jehož výsledek však kvůli nízké účasti není platný.

Žalobu Komise podpořilo 16 členských států a také Evropský parlament, který zákon rovněž odsoudil. Během ústního jednání se vyjádřili zástupci Belgie, Dánska, Německa, Estonska, Irsko, Řecko, Španělska, Lucemburska, Malty, Nizozemska, Finska a Švédska.

Případ je průlomový z právního hlediska. Evropská komise postavila žalobu na článku 2 Smlouvy o Evropské unii (SEU), který zahrnuje hodnoty EU, jako jsou důstojnost, rovnost a ochrana menšin. SDEU projednává případ v plénu všech soudců, což podtrhuje jeho význam. Rozhodnutí, které se očekává v příštích měsících, by mohlo mít totiž zásadní dopady. Pokud by bylo potvrzeno porušení článku 2 SEU, mohlo by to přimět Evropskou radu k aktivaci článku 7 SEU, který umožňuje odebrání hlasovacích práv členského státu.

Prodloužená lhůta pro Polsko: reforma nezávislosti soudů stále čeká

Evropský soud pro lidská práva (ESLP) rozhodl o dalším prodloužení lhůty pro řešení systémových problémů v polském soudnictví do listopadu 2025. Toto rozhodnutí navazuje na pilotní rozsudek Wałęsa proti Polsku z roku 2023, který odhalil závažné porušení práva na spravedlivý proces. Soudní dvůr tehdy konstatoval, že polský Nejvyšší soud nebyl „nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem“ a mimořádné opravné prostředky odporovaly principu právní jistoty.

Od roku 2017 Polsko čelí kritice za reformy soudnictví, které porušují zásady právního státu, oddělení moci a nezávislosti justice. ESLP proto využil pilotní rozsudek k určení obecných opatření, která by měla polská vláda přijmout. Tato opatření zahrnují zejména obnovu nezávislosti Národní soudcovské rady, která byla podle reforem podřízena výkonné a zákonodárné moci.

Polsko čelí kritice za reformy soudnictví už od roku 2017 [3]

Nejvyšší soud Polské republiky [4]

Ohrožení nezávislosti soudů a práva na spravedlivý proces přetrvává navzdory určitým pozitivním krokům, jako je schválení nového zákona o Národní soudcovské radě. Tento zákon však dosud nenabyl účinnosti. Polská vláda, která nastoupila v prosinci 2023, rovněž slíbila rychlé provedení reforem a pravidelné zprávy o pokroku. I přes tento závazek ESLP zdůrazňuje potřebu urychleného dokončení legislativních změn, zejména protože eviduje přibližně 700 případů souvisejících s právem na „nezávislý a nestranný soudní proces“ v Polsku.

S ohledem na rozsah reformních kroků a jejich politickou složitost souhlasil Evropský soud pro lidská práva s dalším odkladem projednávání případů o rok. Tento krok umožní Polsku provést nutné reformy a obnovit důvěru v právní stát.

SDEU o bezpečné zemi původu a jejím územním rozsahu

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie (SDEU), který vyšel z případu týkajícího se označení „bezpečné země původu“, má zásadní dopad na azylovou politiku EU. Podle SDEU musí označení bezpečné země původu platit pro celé území dané země a nelze ho aplikovat pouze na určité regiony, které nejsou problematické. To znamená, že členské státy EU nemohou například označit Moldavsko, Gruzii nebo v minulosti Ukrajinu za bezpečné země původu, pokud vyjmou oblasti jako Podněstří, Osetii,

Podle SDEU je potřeba zachovat princip rovnosti a spravedlivého přístupu k azylovému řízení [5]

Donbas nebo Krym, kde jsou bezpečnostní podmínky zřetelně horší.

Toto rozhodnutí je důležité, protože Česká republika institut „bezpečné země původu“ používá jako nástroj pro zrychlení azylového řízení a přenesení důkazního břemene na žadatele o azyl. Pokud byla země označena za bezpečnou, žadatelé o azyl museli prokázat, že jejich situace je výjimečná a neodpovídá běžné situaci v této zemi.

Soudní dvůr EU zdůraznil, že označení bezpečné země původu musí pokrývat celé území a nelze jej omezit na určité regiony, protože to by porušovalo princip rovnosti a spravedlivého přístupu k azylovému řízení. Tento rozsudek má potenciál mít dlouhodobý dopad na azylovou praxi v EU, i když SDEU upozornil, že se tato úprava vztahuje na přechodné období a v budoucnu se může změnit v rámci nového migračního paktu EU.

Zdroje

Fracassi, G. (2024, listopad). EU top Court starts hearings against Hungary's anti-LGBT law. *European Interest*. Získáno z: <https://www.europeaninterest.eu/eu-top-court-starts-hearings-against-hungarys-anti-lgbt-law/>

O'Sullivan, D. (2024, listopad). Controversial Hungarian law criticised as anti-LGBT to appear before EU Court of Justice. *Euronews*. Získáno z: <https://www.euronews.com/2024/11/18/controversial-hungarian-law-criticised-as-anti-lgbt-to-appear-before-eu-court-of-justice>.

Evropský soud pro lidská práva. (2024, listopad). *Tisková zpráva ESLP č. 269* [tisková zpráva]. Získáno z: <https://www.echr.coe.int/w/-rule-of-law-cases-against-poland-adjourned>

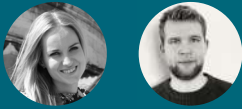
Soudní dvůr Evropské unie. (2024, říjen) *Tisková zpráva SDEU č. 162/24* [tisková zpráva]. Získáno z: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2024-10/cp240162en.pdf>

Soudní dvůr Evropské unie. (2024, listopad) *Tisková zpráva SDEU č. 194/24* [tisková zpráva]. Získáno z: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2024-11/cp240194cs.pdf>

Fotografie

- [1] Omezení vstupu do politické strany oslabuje šance občanů EU na zvolení, Brno, volební urna k referendu 2016, autor: Martin Strachoň, 7. října 2016, Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.
- [2] Zákon označovaný jako diskriminační vůči LGBTQ+ komunitě, Budapest Pride parade, autor: Joost, 6. července 2013, Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.
- [3] Polsko čelí kritice za reformy soudnictví už od roku 2017, This is our court, autor: Grzegorz Żukowski, 16. července 2017, Flickr, CC BY-NC 2.0.
- [4] Nejvyšší soud Polské republiky, Supreme Court of Poland - Sąd Najwyższy - Warsaw, Poland - Warszawa, Polska, autor: David Berkowitz, duben 2013, Flickr, CC BY 2.0.
- [5] Podle SDEU je potřeba zachovat princip rovnosti a spravedlivého přístupu k azylovému řízení, seeking-asylum, autor: Green MPs, 19. června 2015, Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Vedoucí sekce: *Michaela Stenzelová a Radek Tesař*

Konference OSN o změně klimatu v Baku 2024: krok vpřed, či propad?

Nelly Vondrová

Změna klimatu, silné záplavy a nenadálé změny počasí nejsou jen teoretické iluze o oteplování planety v Africe a Asii, ale i změny dotýkající se Evropy. Jsou to ovšem také signály, že je potřeba mobilizovat společnost. K tomu mohou napomoci konference, jako například COP29, která se konala v listopadu minulého roku v ázerbájdžánském Baku. Ta měla za cíl přinést novou finanční dohodu mezi státy na podporu ochrany klimatu.

Situace před COP29

V posledních letech lze pozorovat změnu pohledu a vnímání důležitosti konferencí o změně klimatu (COP), které mají za cíl zintenzivnit úsilí řešit globální oteplování.[1] Mezi pravidelnými účastníky na konferenci jsou nejen významní diplomaté, ale i aktivisté, investoři a novináři z celého světa. Ti se schází po dobu dvou týdnů, aby diskutovali nové kroky na následující období.

Globální emise skleníkových plynů minulý rok dosáhly rekordních 57 gigatun a nezdá se, že by emise v následujících letech byly na cestě k výraznému poklesu. Státy byly tak pomalé v omezování využívání ropy, plynu a uhlí, že se nyní zdá nepravděpodobné, že země budou vůbec schopny omezit globální oteplování na úroveň, na které se dohodly v rámci Pařížské dohody o klimatu v roce 2015.[2]

Pokud státy mají v plánu udržet globální emise pod 2°C, jak předpokládala Pařížská dohoda, musely by emise do roku 2030 klesnout zhruba o 28 %. Aby se teplota udržela na hodnotě 1,5°C, muselo by množství vypouštěných emisí klesnout asi o 43 %. To by ovšem vyžadovalo velmi rychlou transformaci globálního energetického systému. Přestože využívání obnovitelných zdrojů energie po celém

COP29 v Baku 2024 [1]

světě rapidně roste, poptávka po elektřině stoupá rychleji. To bohužel vede k nárůstu spotřeby fosilních paliv.

Agenda pro COP29

Během COP28, který se konal v roce 2023 v Dubaji, se státy dohodly na přechodu od fosilních paliv a na první globální inventarizaci s cílem posílit financování využití obnovitelných zdrojů, a to až na trojnásobek. Nicméně stávající geopolitické konflikty, konkrétně válka na Ukrajině či konflikt v pásmu Gazy, mezinárodní spolupráci v oblasti změny klimatu výrazně zkomplikovaly. To je i jeden z důvodů, proč i ekonomicky vyspělejší země nedokázaly udržet své finanční sliby. Očekávaná pomoc chudým zemím odklonit se od ropy, plynu a uhlí v posledních letech proto nepřišla.

Rozvojové státy měly před COP29 velká očekávání ohledně finanční podpory a konkrétních kroků pro následující rok. Hlavní cíl byl se dohodnout na finální verzi finanční dohody o ochraně klimatu zaměřující se především na země, které se řadí mezi nejzranitelnější v oblasti dopadu klimatických změn.

Očekávaná finanční dohoda měla být namířena na pomoc rozvojovým zemím, které urgentně potřebují finanční pomoc v podobě milionů dolarů na

zmírnění dopadů změny klimatu. Současně měly tyto finanční prostředky sloužit k přizpůsobení se rychle se měnícím klimatickým podmínkám.

Jsou vnitrostátně stanovené příspěvky efektivní?

Hlavním cílem COP29 bylo dosažení dohody o novém financování ochrany klimatu. V roce 2025 se potom konference zaměří na upevnění a aktualizaci způsobu, jak přispět k ochraně klimatu ve formě tzv. vnitrostátně stanovených příspěvků (Nationally Determined Contributions, NDC).[3]

Příspěvky mají sloužit k větší rovnosti mezi státy a to tím, že se zohledňují schopnosti a zdroje jednotlivých států individuálně. Globální oteplování je celosvětový problém a každý stát má odlišné zdroje, možnosti a finanční prostředky. Aby byla ochrana klimatu pro státu realizovatelná, není možné aplikovat jeden model na všechny. Forma vnitrostátně stanovených příspěvků představuje rovnocenný systém pro všechny státy. Každý stát si tak určí své individuální možnosti a nastaví cíle na v určitém období.

Na první pohled příspěvky reprezentují efektivní a aktivní způsob angažovanosti jednotlivých států, avšak uchovávají v sobě i několik velkých nedostatků. Přestože jsou NDC plně navázány na možnosti států, existuje mezera mezi tím, co je potřeba a co jsou státy schopny plnit. Další problém je zejména závaznost těch příspěvků. Limity emisí nejsou závazné, tudíž může nastat riziko, že některé země, zejména ty chudé, nebudou závazky respektovat.

Finální výsledek COP29: výhra, či prohra?

Jak už bylo zmíněno, během COP28 v Dubaji se státy dohodly, že na další konferenci schválí navýšení využívání obnovitelných zdrojů. V Baku se tento cíl uskutečnil a státy ztrojnásobily financování ochrany klimatu ze 100 na 300 miliard dolarů. Tato suma vyvolala mezi účastníky konference různorodé reakce – některé uspokojila, jiné naopak velmi zklamala.

Simon Stiell, výkonný tajemník OSN pro změnu klimatu, považuje novou finanční sumu jakou pojistku pro lidstvo uprostřed zhoršujících se dopadů klimatu. Finanční dohoda má podle jeho perspektivy za cíl udržet pokrok v oblasti energetiky. Má

Zahájení COP29 [2]

zejména podpořit vytvoření nových pracovních míst, silnější růst či využívání levnější a čisté energie. Neopomenul zmínit ani to, že vlády stále musí zrychlit tempo a ocenit globální spolupráci svolanou OSN, bez které by svět směřoval k extrémnímu globálnímu oteplování.

Na druhé straně, opoziční hlasy a rozvojové státy jsou výsledkem zklamání. Závěry COP29 považují za nedostatečné. Navýšení částky o pouhých 300 milionů dolarů není dostačující a představuje risk v podobě zpomalení opatření. Je to přitom právě nyní, kdy ochrana klimatu vyžaduje jejich urychlení. Po dvou týdnech napjatých a polarizovaných jednání země sice země dosáhly dohody o financování ochrany klimatu. Tato dohoda se ovšem podle opozice ani zdaleka neblíží potřebám rozvojových zemí.

Některé organizace, jako například Světový fond na ochranu přírody, byly zklamány s výsledkem způsobu a výše financování. Dohoda měla reprezentovat klíčový krok vpřed, nicméně kvůli nedostatku financí však spíše hrozí selhání a zpomalení celosvětového úsilí o řešení klimatické krize. Hrozí navíc i to, že zranitelné skupiny států a rozvojové země budou vystaveny náporu eskalujících klimatických katastrof.

Brazilské naděje

Nejvíce slabá finanční dohoda dopadne na rozvojové země a celosvětovou strategii omezit globální oteplování na 1,5 °C. Navzdory nedostatku finanční

zdrojů jsou rozvinuté země vyzývány, aby se neomezily na v Baku dohodnuté množství peněz a určené množství finančních zdrojů individuálně navýšily.

Finální text dohody navíc obsahuje i odstavec řešící plán a cíl navýšení finančních prostředků na 1,3 miliard dolarů pro rozvojové země. Tento odstavec však navýšení nezaručuje a zůstává nadále otázkou, kdy a zda se rozvojové státy této sumy dočkají. Nastupující brazilské předsednictví, které se bude konat v Belému, sebou proto nese velká očekávání.

Navzdory kontroverzím, které jsou spojeny s finální dohodou, je i nadále potřeba apelovat na všechny národní a korporátní představitele, aby bylo na ochranu klimatu vyčleněno dostatek financí. Je nezbytné, aby docházelo ke snižování množství skleníkových plynů a docházelo k modernizaci výroby. Jak tvrdí António Guterres, generální tajemník OSN, „svět musí platit, nebo lidstvo zaplatí cenu. *Financování klimatu není charita, je to investice.*“ Státy by se tímto mottem měly řídit i při následující konferenci.

Poznámky

- [1] Konference OSN o změně klimatu neboli Konference smluvních stran je každoroční setkání zemí, které se dle úmluvy o ochraně klimatického systému Země a omezení globálního oteplování snaží zabránit oteplování planety.
- [2] V rámci Pařížské dohody se světoví lídři z celé Evropské Unie a světa zavázali, že udrží globální oteplování pod 2 °C, nejlépe okolo 1,5 °C, aby se omezila rizika klimatických katastrof. Velký emitent stát Írán neratifikoval Pařížskou dohodu.
- [3] Vnitrostátně stanovené příspěvky, neboli NDC, byly schválené během COP v Paříži umožňují vytvoření plánu dle preferencí a zdrojů konkrétních zemí.

Zdroje

- Harvey, F. (2024. listopad 26). Backroom deals and betrayal: How Cop29's late \$300bn deal left nobody happy. *The Guardian*. Získáno z <https://www.theguardian.com/environment/2024/nov/26/how-late-deal-left-a-sense-of-dissatisfaction-and-betrayal-at-cop29-baku>.
- Plumer B. (2024, říjen 24). The U.N.'s Verdict on Climate Progress Over the Past Year: There Was None. *The New York Times*. Získáno z <https://www.nytimes.com/2024/10/24/climate/un-climate-change-global-emissions-report.html>.
- Chandrasekhar A., Dunne D., Dwyer O., Evans S., Gabbatiss J., Lempriere M., Song W., Tandon A., Viglione G., COP29: Key outcomes agreed at the UN climate talks in Baku. *Carbon Brief, Clear on Climate*. Získáno z <https://www.carbonbrief.org/cop29-key-outcomes-agreed-at-the-un-climate-talks-in-baku>.
- UN Climate Change Conference Baku - November 2024 (2024, listopad 27). *United Nations Climate Change*. Získáno z <https://unfccc.int/cop29>.

António Guterres [3]

- COP29 Outcome: Weak finance deal is a setback for climate action (2024, listopad 24). *WWF*. Získáno z https://wwf.panda.org/wwf_news/press_releases/?12844466/COP29-outcome.
- Baku talks heat up: New climate finance deal, urban challenges in COP29 spotlight (2024, listopad 20). *United Nations*. Získáno z <https://news.un.org/en/story/2024/11/1157206>.
- Pařížská dohoda: Rada postoupila podání vnitrostátně stanovených příspěvků jménem EU a členských států (2020, prosinec 18). *Evropská rada*. Získáno z <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2020/12/18/paris-agreement-council-transmits-ndc-submission-on-behalf-of-eu-and-member-states/>.
- Betrayal in Baku: Developed countries fail people and planet (2024, listopad 23). *Climate Action Network International*. Získáno z https://climatenetwork.org/2024/11/23/cop29_betrayal_in_baku/.

Fotografie

- [1] COP29 v Baku 2024. Behind the Scenes at the United Nations Climate Change Conference UNCCC COP29 Day 1. Baku Stadion, Baku, Azerbaijan, autor: IAEA ImageBank, 11. listopad 2024, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0.
- [2] Zahájení COP29. 12-11-2024 Vice Presidente da República Geroldo Alckmin durante Inauguracao do Pavilhao Brasil na COP 29 em Baku capital do Azerbaijao. autor: Vice-Presidencia da República, 11. listopad 2024, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0.
- [3] António Guterres. António Guterres at COP29 in Baku, autor: The Presidential Press and Information Office of Azerbaijan, 12. listopad 2024, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 4.0.

Bezprecedentní záplavy ve světě: co nás čeká v budoucnu?

Anna Kateřina Ondráčková

V letošním roce se svět znovu ocitl tváří v tvář ničivým povodním, které zasáhly většinu částí světa od Evropy přes Asii až po Jižní Ameriku. Vyžádaly si stovky životů, způsobily rozsáhlé materiální škody a zanechaly miliony lidí bez domova. Klimatická změna se zdá být klíčovým faktorem stojícím za tímto trendem.

Záplavy a povodně jsou přirozenou součástí hydrologického cyklu a jsou poměrně běžnou přírodní katastrofou. Klimatická změna má však vliv na jejich průběh a četnost. Průměrná celosvětová teplota roste podle posledních údajů tempem 0,2 °C za desetiletí. Dochází tak k významným změnám v atmosférických procesech.

Teplejší vzduch, schopný zadržet více vlhkosti, zvyšuje riziko silnějších a intenzivnějších bouřek. V souvislosti s táním sněhové pokrývky a stoupající hladinou moří vytváří tato kombinace dokonalé podmínky pro intenzivní a nepředvídatelné povodně.

Potíže v Asii

Nepál se v září loňského roku ocitl pod náporu více než 72 hodin trvajících intenzivních dešťů. Podle údajů OSN byly zasaženy tisíce domácností, z nichž mnohé žily v osadách, které byly deštěm odplaveny. Zničena či narušena byla rovněž tamní infrastruktura.

Nejintenzivnější deště za více než půl století si v Nepálu vyžádaly více než 200 obětí. Za touto katastrofou však stojí podle slov odborníků více faktorů než pouze klimatická změna. Jedná se zejména o kombinaci „chaotického plánování a urbanistického rozvoje“. Konkrétně v hlavním městě Káthmándú totiž došlo k rozsáhlému odlesňování a ke změně dříve vysoce porézní půdy na nyní betonové silnice a chodníky.

Letošní povodně v polském Klodzku [1]

V Bangladéši bylo vloni silnými monzunovými dešti zasaženo více než 18 milionů lidí, z nichž statisíce byly v oblastech zaplavených bleskovými povodněmi uvězněny. Rozsáhlé škody rovněž utrpěla zemědělská půda a centra rybolovu, což vážně ovlivnilo zdroje obživy tamních obyvatel.

Neustálé vydatné deště v monzunovém období mají za následek také bleskové povodně a katastrofální sesuvy půdy v už tak nevyhovujících, přeplněných a špinavých rohingských uprchlických táborech. Převážně muslimská menšina Rohingů se totiž dodnes ukrývá v Bangladéši po jejich genocidě v Myanmaru.

Překvapivé problémy v Evropě

Přivalové deště a záplavy, které španělské pobřežní město Valencie zasáhly na konci října letošního roku, byly nejsmrtelnější v novodobé španělské historii a vyžádaly si více než 220 obětí. Během pouhých osmi hodin napršelo ve Valencijském regionu to, co běžně naprší za celý rok. Tisíce lidí byly evakuovány v polovině listopadu i ve španělské Málaze, kde byl kvůli extrémním deštům a záplavám vyhlášen nejvyšší stupeň pohotovosti.

Oběti povodní a přivalových dešťů v letošním roce hlásí i Rumunsko. Největší škody povodně napáchaly ve východní části země, kde byly postiženy tisíce domácností. Silný vítr polámal množství stromů, které poškodily auta a blokovaly silnice. K těmto událostem se vyjádřil i rumunský prezident Klaus

Iohannis, který upozornil na důsledky klimatické změny a apeloval na posilování schopnosti předvídat tyto extrémní povětrnostní vlivy.

V německých Drážďanech vystoupala hladina Labe na více než 6 metrů. Běžně se přitom na stejných místech hladina drží do dvou metrů. V jižních německých spolkových zemích se po několika dnech vytrvalých dešťů protrhly hráze, které zaplavily přílehající oblasti a donutily tisíce lidí k evakuaci.

Děni v České republice

Ničivé povodně se v letošním roce nevyhnuly ani České republice, a přestože celkový objem srážek byl vyšší například při povodních v roce 1997, jednodenní maximální množství bylo při letošních povodních vyšší.

Nižší desítky tisíc domácností byly evakuovány a řada dalších se ocitla bez proudu, desítky průtokových míst hlásily tzv. stoletou vodu. Pojišťovny zaznamenaly škody v hodnotě více než miliardy korun. Nejvíce škody bylo hlášeno v oblastech v Olomouckém a Moravskoslezském kraji a ve Frýdlantu na Liberecku. Jesenicko voda zcela odřízla od zbytku republiky a podobně na tom byly i obce na jihu Čech. Tyto zářijové extrémní deště a jejich následky si na našem území vyžádaly šest obětí.

Co nám tyto události říkají?

S každým zvýšením průměrné teploty o 1 °C je atmosféra schopna zadržet až o 7 % více vlhkosti. S větším množstvím dostupné vláhly pak mohou být srážky vydatnější. Podle informací Mezivládního panelu pro změnu klimatu je vliv člověka, zejména

Budova v Laosu zatopená bahnitou vodou Mekongu [2]

Vodní dílo Nové Mlýny [3]

v podobě emisí skleníkových plynů do atmosféry, pravděpodobně hlavní příčinou v letošním roce pozorovaného zesílení přívalových srážek. S dalším globálním oteplováním tak budou vydatné srážky zřejmě jak častější, tak intenzivnější.

Povodně jsou však často důsledkem několika vzájemně propojených faktorů, mezi které patří například odlesňování, změny ve využívání půdy nebo existence infrastruktury bránící přirozenému odtoku vody. Naše silnice, chodníky, parkoviště nebo přehrady bez náhrady zlikvidovaly mnoho přirozených krajinných prvků, které by jinak zpomalovaly cestu dešťové vody nebo by ji alespoň částečně vsakovaly hluboko pod zem. V důsledku všech těchto změn se obecně oslabuje schopnost přírody absorbovat stále častější přívalové deště.

Průzkumy ukazují, že v regionálním měřítku jsou předpokládány změny četnosti výskytu povodní nerovnoměrné (tedy že jejich četnost může v některých oblastech i klesat). Je však téměř jisté, že ve 21. století bude většinu regionů čekat jejich nárůst. Svět ovšem na druhé straně v některých oblastech trpí obrovským suchem. Je proto nesporné, že dochází k výrazné změně klimatu.

Zdroje

Evropská komise. *Důsledky změny klimatu*. Získáno z https://climate.ec.europa.eu/climate-change/consequences-climate-change_cs.

Evropská komise. *Příčiny změny klimatu*. Získáno z https://climate.ec.europa.eu/climate-change/causes-climate-change_cs.

Canadian Climate Institute. (2024). *FACT SHEET: Climate change and flooding*. Získáno z <https://climateinstitute.ca/news/fact-sheet-climate-change-and-flooding/>.

- United Nations. (2024, říjen 1). *Nepal: Hundreds killed as 'unprecedented' flash floods strike capital Kathmandu*. Získáno z <https://news.un.org/en/story/2024/10/1155246>.
- Shamim, S. (2024, říjen 2). More than 200 killed: What caused the devastating floods in Nepal?. *Aljazeera*. Získáno z <https://www.aljazeera.com/news/2024/10/2/what-caused-the-devastating-floods-in-nepal>.
- Swallow, B. (2024, listopad 18). Devastating flash floods 'threw cars like toys'. *BBC*. Získáno z <https://www.bbc.com/news/articles/ciknr8k8mlgo>.
- The European Space Agency. (2024). *Devastating floods in Spain witnessed by satellites*. Získáno z https://www.esa.int/Applications/Observing_the_Earth/Devastating_floods_in_Spain_witnessed_by_satellites.
- Niranjan, A. (2024, září 25). 'We're getting rid of everything': floods destroy homes and lives in Czech Republic. *The Guardian*. Získáno z <https://www.theguardian.com/world/2024/sep/25/were-getting-rid-of-everything-floods-destroy-homes-and-lives-in-czech-republic>.
- NASA. (2022). *Steamy Relationships: How Atmospheric Water Vapor Amplifies Earth's Greenhouse Effect*. Získáno z <https://science.nasa.gov/earth/climate-change/steamy-relationships-how-atmospheric-water-vapor-amplifies-earths-greenhouse-effect/>.
- IPCC AR6 Working Group I. (2021). *Chapter 11: Weather and Climate Extreme Events in a Changing Climate*. Získáno z <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/chapter/chapter-11/>.
- UNHCR. (2024). *Climate crisis fuels flooding and deepens displacement*. Získáno z <https://www.unhcr.org/news/stories/climate-crisis-fuels-flooding-and-deepens-displacement>.
- IPCC AR6 Working Group I. (2021). *Chapter 11: Weather and Climate Extreme Events in a Changing Climate*. Získáno z <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/chapter/chapter-11/>.
- Beake, N., Mackintosh, T. (2024). Málaga evacuates thousands as Spain issues more flood alerts. *BBC*. Získáno z <https://www.bbc.com/news/articles/c80lxdgkneoo>.
- Heavy rains batter Central Europe, four found dead in Romania (2024, září 14). *France 24*. Získáno z: <https://www.france24.com/en/europe/20240914-heavy-rains-batter-central-europe-at-least-four-found-dead-in-romania>.
- Povodně se valí na Braniborsko, povodňová vlna už dorazila do Vratislavi (2024, září 19). *iDNES.cz*. Získáno z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/povodne-2024-nemecko-sasko-labe-polsko-vratislav-rakousko-slovensko.A240919_080754_zahranicni_rtn.
- POVODNĚ 2024 V ČESKU (2024, září). *Seznam Zprávy*. Získáno z: <https://www.seznamzpravy.cz/tag/povodne-2024-117834>.
- Kejlová, T. (2018, srpen 25). „Učebnicový příklad etnické čistky“. Exodus Rohingů z Myanmaru trvá rok, doma čeká jen hlad a strach o život. *ČT24*. Získáno z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/ucebnicovy-priklad-etnicke-cistky-exodus-rohingu-z-myanmaru-trva-rok-doma-ceka-jen-hlad-a-strach-o-z-76297>.

Fotografie

- [1] Letošní povodně v polském Kłodzku. 2024 Powódź w Kłodzku (10), autor: Jacek Halicki, 15. září 2024, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.
- [2] Budova v Laosu zatopená bahnitou vodou Mekongu. Flooded building and tree trunk in the muddy water of the Mekong in Si Phan Don, Laos, September 2019, autor: Basile Morin, 7. září 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.
- [3] Vodní dílo Nové Mlýny. Nové Mlýny Reservoir - Dam 2020 07, autor: Tadeáš Bernarz, 2. května 2020, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.
- [4] Zaplavená ulice v indickém Hajdarábádu. 2020 Hyderabad floods, autor: Strike Eagle, 14. října 2020, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0. Upraveno: oříznutí.

Zaplavená ulice v indickém Hajdarábádu [4]

Aktuality sekce Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Barbora Šváblová

Zákaz působení UNWRA na izraelském území

Izraelský parlament Kneset přijal na konci října loňského roku zákon zakazující Úřadu OSN pro pomoc palestinským uprchlíkům na Blízkém východě (UNRWA) působit na izraelském území, včetně Západního břehu Jordánu, pásma Gazy a východního Jeruzaléma. Nová legislativa ruší pracovní a vstupní víza zaměstnanců UNRWA a ukončuje spolupráci s izraelskými institucemi, včetně armády. To ovšem znemožňuje logistickou koordinaci a distribuci humanitární pomoci v oblasti.

Legislativa dle OSN a řady humanitárních organizací přímo ohrozí životy milionů Palestinců závislých na službách UNRWA. V pásmu Gazy jde o 2,3 milionu lidí, kteří čelí kritickému nedostatku potravin a lékařské péče. Na Západním břehu Jordánu spoléhá na pomoc dalších 900 tisíc osob, které jsou stejně jako 16,5 tisíce lidí ve východním Jeruzalémě závislí na vzdělávacích a zdravotnických programech UNRWA.

Izrael svůj postoj zdůvodňuje obviněními z podpory extremistických skupin a vazeb některých zaměstnanců UNRWA na ozbrojené aktivity. Devět pracovníků UNRWA bylo nedávno propuštěno kvůli napojení na raketový útok Hamásu ze začátku října minulého roku. Přestože OSN tato obvinění vyšetřuje, Evropská unie a řada členských států OSN varují, že dopady zákazu přesáhnou rámec bezpečnostních otázek a zhorší již tak napjatou situaci. Zákaz by mohl mít dalekosáhlé důsledky nejen pro Palestince, ale i pro stabilitu regionu.

Najímání dětí zločineckými gangy na Haiti pro boj s ozbrojenými složkami

Podle říjnové zprávy organizace Human Rights Watch (HRW) haitské ozbrojené gangy stále častěji rekrutují děti. Cílem je posílit své řady v očekávání střetů s mezinárodními bezpečnostními silami. Děti jsou zneužívány k nebezpečným úkolům, jako je špionáž, přenášení zbraní nebo účast na násilných

Příslušník praporu MINUSTAH na Haiti dává v centru pro distribuci potravin napít vody mladé oběti záplav [1]

akcích. Zároveň čelí sexuálnímu zneužívání a nuceným pracem. Tento fenomén je přímým důsledkem rostoucí chudoby a hladu, které nutí děti hledat jakýkoliv způsob přežití.

Krizi prohlubuje politická nestabilita a oslabení státních institucí. Ty nejsou schopny čelit vlivu ozbrojených skupin. Gangy využívají absenci státní kontroly k rozšiřování svého vlivu, přičemž se opírají o zoufalou situaci zranitelných dětí. HRW ve své zprávě zdůrazňuje, že bez koordinovaného a okamžitého zásahu bude docházet k dalšímu zneužívání dětí a eskalaci násilí.

OSN vyzývá vládu v Port-au-Prince k posílení ochrany dětí a zajištění jejich přístupu ke vzdělání, zdravotní péči a dalším základním službám. Zároveň apeluje na mezinárodní společenství, aby poskytlo Haiti nezbytnou podporu k řešení této humanitární krize. Situace vyžaduje koordinovanou reakci na národní i mezinárodní úrovni. Jedině to může zabránit dalšímu zneužívání dětí a přispět ke stabilizaci postižených komunit.

Nigérie čelí kritické potravinové krizi

Nigérie se potýká s jednou z nejhorších potravinových krizí ve své historii. Tato krize ohrožuje životy milionů obyvatel. Podle společné zprávy OSN a nigerijské vlády zveřejněné začátkem listopadu bude více než 33 milionů Nigerijců čelit akutní potravinové nejistotě již do poloviny tohoto roku.

Distribuce potravinové pomoci Světovým potravinovým programem v nigerijském pohraničním městě Bosso [2]

To je výrazný nárůst oproti 24,8 milionu obyvatel ohrožených nedostatkem potravin ke konci roku loňského.

K hlavním příčinám krize patří ekonomické reformy, jako je devalvace nigerijské měny nairy a zrušení dotací na pohonné hmoty. Tyto kroky způsobily prudký nárůst inflace a cen potravin. Ke zhoršení přispěly i povodně a ozbrojené konflikty v severních částech země, jež narušily zemědělskou produkci a snížily dostupnost základních potravin.

Dopady stávající situace jsou devastující, zejména pro děti a zranitelné skupiny obyvatel, které čelí podvýživě, zvýšenému riziku nemocí a úmrtnosti. Roste také sociální napětí, což dále destabilizuje zemi. Světový potravinový program OSN (WFP) apeluje na zvýšení finanční a humanitární pomoci, která by zmírnila bezprostřední důsledky krize a podpořila zemědělství jako klíčový sektor pro dlouhodobé řešení.

Nigerijská vláda zavedla programy finanční pomoci pro nejvíce ohrožené domácnosti, ale rozsah problému vyžaduje intenzivní podporu mezinárodního společenství. Bez efektivních opatření hrozí další eskalace krize s dalekosáhlými důsledky pro stabilitu celé země.

COP16: Čas běží, dohoda o financování ochrany biodiverzity zůstává nedosažena

V kolumbijské Cali skončila 16. konference smluvních stran (COP16) k Úmluvě OSN o biologické

rozmanitosti a ochraně biodiverzity bez uzavřené dohody o financování opatření na ochranu ohrožených druhů. Delegáti nedokázali dosáhnout konsenzu na klíčovém bodu, kterým bylo financování implementace Kunmingsko-montrealského globálního rámce pro biologickou rozmanitost. Tento rámec si klade za cíl zastavit a zvrátit ztrátu biodiverzity do roku 2030.

Jedním z nejvíce diskutovaných témat bylo vytvoření nového fondu na ochranu biodiverzity. Rozvojové země požadovaly dedikovaný fond, který by zajistil předvídatelné a stabilní financování, zatímco vyspělé státy prosazovaly využití již existujících mechanismů. Tento rozpor ukazuje na přetrvávající napětí mezi globálním Severem a Jihem, pokud jde o rozdělení finanční odpovědnosti za světovou ochranu přírody.

Navzdory neúspěchu v otázce financování přinesla konference určitý pokrok. Delegáti se shodli na vytvoření podpůrného orgánu, který by měl posílit zapojení původních obyvatel do rozhodovacích procesů týkajících se biologické rozmanitosti.

Byl také vytvořen tzv. Cali Fund, který bude spravovat příjmy z využívání genetických zdrojů, jako jsou informace o DNA, získávané z rostlin, živočichů nebo mikroorganismů. Tyto zdroje jsou využívány například ve farmaceutickém a zemědělském výzkumu. Fond má zajistit spravedlivé rozdělení těchto příjmů, což může finančně podpořit nejen rozvojové státy bohaté na biodiverzitu, ale také původní obyvatelstvo a místní komunity, jejichž znalosti a území hrají klíčovou roli při ochraně a udržitelném využívání těchto zdrojů.

Delegáti na konferenci COP16 v Cali, Kolumbie, jednájí o klíčových tématech ochrany biologické rozmanitosti a udržitelného rozvoje v roce 2024 [3]

Prezidentka COP16 Susana Muhammad na zahajovacím ceremoniál konferencie v Cali [4]

Zdroje

- Bryant, E. (2024, listopad 22). Reeling Back Nigeria's Hunger Emergency. *World Food Programme*. Získáno z <https://www.wfp.org/stories/reeling-back-nigerias-hunger-emergency>.
- Cop16 Ends With No Agreement On Funding Roadmap For Species Protection (2024, listopad 2). *France 24*. Získáno z <https://www.france24.com/en/environment/20241102-cop16-ends-no-agreement-funding-roadmap-increase-protect-species>.

- Dzirutwe, M. (2024, listopad 1). Nigeria's Hunger Crisis Deepens With 33 Million At Risk, Report Says. *Reuters*. Získáno z https://www.reuters.com/world/africa/nigerias-hunger-crisis-deepens-with-33-million-risk-report-says-2024-11-01/?utm_source=chatgpt.com.
- Haiti's Gangs Are Recruiting Child Soldiers, Rights Group Says (2024, říjen 9). *Al Jazeera*. Získáno z <https://www.aljazeera.com/news/2024/10/9/haitis-gangs-are-recruiting-child-soldiers-rights-group-says>.
- Israel Notifies Un Of Ending Ties With Unrwa Amid Warning Of Famine In Gaza (2024, listopad 4). *Al Jazeera*. Získáno z <https://www.aljazeera.com/news/2024/11/4/israel-notifies-un-of-ending-ties-with-unrwa-amid-warning-of-famine-in-gaza>.
- Magdy, S. & Lidman, M. (2024, říjen 29). Israel Passes Laws To Restrict The Work Of A Un Agency That Is A Lifeline For Gaza. *AP News*. Získáno z <https://apnews.com/article/israel-palestinians-hamas-war-lebanon-hezbollah-iran-news-10-28-2024-6894ad-offa997d49742908a0e8c952b9>.
- McKernan, B. & Borger, J. (2024, listopad 2). There Is No Alternative: Israel's Ban On Vital Unrwa Services Will Be A Catastrophe For Gaza. *The Guardian*. Získáno z <https://www.theguardian.com/world/2024/nov/02/there-is-no-alternative-israels-ban-on-vital-unrwa-services-will-be-a-catastrophe-for-gaza>.
- Oxford, D. (2024, říjen 29). What Does Unrwa Do And Why Has Israel Banned It From West Bank, Gaza? *Al Jazeera*. Získáno z <https://www.aljazeera.com/news/2024/10/29/what-does-unrwa-do-and-why-has-israel-banned-it-from-west-bank-gaza>.
- Taylor, L. (2024, říjen 11). Haitian Gangs Recruiting Starving Children To Fight Security Forces, Rights Group Finds. *The Guardian*. Získáno z <https://www.theguardian.com/global-development/2024/oct/11/haitian-gangs-recruiting-starving-children-to-fight-security-forces-rights-group-finds>.
- World Food Programme (2024, listopad 8). *Economic Hardship, The Climate Crisis And Violence In The Northeast Projected To Push 33.1 Million Nigerians Into Food Insecurity In 2025*. Získáno z <https://www.wfp.org/news/economic-hardship-climate-crisis-and-violence-northeast-projected-push-331-million-nigerians>.

Fotografie

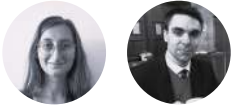
- [1] Příslušník praporu MINUSTAH na Haiti dává v centru pro distribuci potravin napít vody mladé oběti záplav. MINUSTAH Peacekeepers Gives Young Flood Victim Water, autor: UN Photo, Marco Dormino, 3. září 2008, zdroj: Flickr, licence: CC BY-NC-ND 2.0.
- [2] Distribuce potravinové pomoci Světovým potravinovým programem v nigerijském pohraničním městě Bosso. World Food Programme's food distribution in Bosso, funded by ECHO, autor: EC, ECHO, Anouk Delafortrie, 9. prosinec 2014, zdroj: Flickr, licence: CC-BY-NC-ND 2.0.
- [3] Delegáti na konferenci COP16 v Cali, Kolumbie, jednají o klíčových tématech ochrany biologické rozmanitosti a udržitelného rozvoje v roce 2024. COP16 - PLENARY 120, autor: UN Biodiversity, 21. říjen 2024, zdroj: Flickr, licence: CC BY 2.0.
- [4] Prezidentka COP16 Susana Muhammad na zahajovacím ceremoniál konferencie v Cali. COP16 - OPENING CEREMONY 121, autor UN Biodiversity, 21. říjen 2024, zdroj: Flickr, licence: CC BY 2.0.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce: Lucie Nechvátalová a Jiří Novák

I přiznání má své (ústavní) meze

*Gabriela Tomečková
a Jiří Novák*

V českém trestním právu tradičně platí princip, že veřejná žaloba musí vinu obžalovaného prokázat před nestranným soudem. S nekonečným tlakem na zrychlení a zlevnění boje se zločinem zavedl během posledních dekád zákonodárce do trestního řádu celou řadu nových institutů, které řízení jako celek od uvedeného principu odklání. Možnostmi použití jednoho z nich se nedávno poprvé zabýval Ústavní soud.

V „hluku“ řešení nejrůznějších pandemických opatření schválil zákonodárce uprostřed tzv. covidové krize téměř „neslyšně“ jednu z významných novel trestního řádu. Zákonem č. 333/2020 Sb. vtělil do jeho textu institut nazvaný prohlášení viny [1]. V důvodové zprávě se uvádí, že je jeho smyslem usnadnit a urychlit trestní řízení v jeho soudní fázi. Odhlédnout nelze ani od finančních úspor, neboť již dlouho je považováno za notorietu, že dokonalé prokázání viny každého jednoho pachatele není oříškem ani tak pro detektivy, jako spíše pro ministerstva financí.

Ve své podstatě je prohlášení viny českou nápodobou postupu, s nímž je široká veřejnost seznámena především díky americké televizní produkci. Soudce se obžalovaného na začátku procesu zeptá, zda si přeje prohlásit vinu (tedy zda souhlasí s popisem skutku a právní kvalifikací uvedenými v obžalobě) a poučí jej o všech následcích takového kroku. Pokud obžalovaný prohlášení učiní (a soud jej přijme), jeho vina se již vůbec neprokazuje a soud se dále zabývá pouze důkazy důležitými pro vyměření trestu a případnou náhradu škody. Obžalovaný se tím vzdává dlouhé řady práv, mezi nimiž hraje prim právo podat odvolání proti výroku o jeho vině.

Na rozdíl od známější dohody o vině a trestu má tento institut pro obžalovaného tu nevýhodu, že nemůže dopředu zjistit, jaký lze očekávat za své jednání trest. To má být vyváжено tím, že přijaté prohlášení viny je zvláště zdůrazněnou polehčující

ÚS se zabýval otázkou trestního řádu [1]

okolností [2]. Jde o jednoduchý, pro všechny strany výhodný a bez chyby fungující model trestní justice. Tedy za předpokladu, že jak stát, tak („zjevně vinný“) obžalovaný jednají zcela rozumně a mravně. Čtenáře však možná překvapí, že tak tomu v praxi ne vždy je. Dvěma takovými případy se v nedávno době zabýval Ústavní soud (dále ÚS), jehož nálezy jsou prvními významnými pomůckami při používání prohlášení viny v praxi.

Nález v případě unavených obžalovaných

V nálezu sp. zn. II. ÚS 2138/23 se ÚS zabýval nejprve tím, jaké poučení se musí obžalovaným dostat před prohlášením viny [3]. Zákon totiž (nikoliv však explicitně na jednom místě) stanovuje poměrně obsáhle požadavky, které musí poučení splňovat, aby prohlášení viny (se všemi důsledky) bylo možné považovat za svobodně a vědomě učiněné. Smyslem tohoto poučení nemůže být to, aby byl neznalý a informacemi přehlcný obžalovaný „oklamán“ k něčemu, co nechce.

Pro většinu obžalovaných, kteří alespoň zvažují prohlášení viny, bude zřejmě nejdůležitější otázka uloženého trestu. Ten jim však není předem vyjeven, a proto se prohlášením viny ocitají v pozici významně znevýhodněné procesní strany.

Zákon zároveň nedává žádné limity na ukládaný trest, a tudíž osoba, která vinu prohlásí, může být odsouzena k nejpřísnějšímu trestu, který zákon

dovoluje. Proto je podle ÚS mimořádně důležité, aby soud obžalované srozumitelně poučil zejména v otázce trestu. Toto poučení nabývá na důležitosti i proto, že obžalovaní bývají v praxi často nesprávně „koučováni“ jinými subjekty (často spoluvězni, v horších případech třeba i policisty). Je proto důležité tyto nepravdivé právní myty skrze řádné poučení vyvrátit.

V dané věci šlo o případ dvou obžalovaných (stěžovatele a stěžovatelky) ze závažné majetkové trestné činnosti. Oba podle prvostupňového soudu prohlásili vinu, načež byli odsouzeni k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Jimi podaným odvoláním ani dovoláním, v nichž namítali nesplnění podmínky pro přijetí učiněných prohlášení viny, nebylo vyhověno.

ÚS dospěl k závěru, že prvostupňový soud obžalované nepoučil bezchybně, avšak tyto nedostatky se reálně neprojeví v míře porušující jejich ústavní práva. Stěžovatelé si totiž možnosti uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody byli po celé trestní řízení vědomi, neboť jak se státním zástupcem, tak se soudem řešili výjimečnou možností jeho neuložení.

Naproti tomu však ÚS shledal porušení ústavních práv stěžovatelky v tom, že soud vůbec její údajné prohlášení viny přijal. Daný institut nemůže totiž sloužit k obcházení zásady materiální pravdy. Prohlášení musí být učiněno v souladu s důkazy, které byly shromážděny v přípravném řízení. Jinak řečeno, jeho obsah by měl odstraňovat jakékoliv rozumné pochybnosti o vině obžalovaného.

V dané věci však stěžovatelka na otázku, zda si přeje prohlásit svou vinu, nejprve odpověděla pouhým slovem „ano“, které následně doprovodila prohláše-

I po prohlášení viny lze získat vysoký trest [2]

ním, že je nemocná a unavená a přeje si, aby trestní řízení již skončilo, a to jakkoliv. Na to soudkyně reagovala v podstatě zopakováním otázky o prohlášení viny, k čemuž stěžovatelka uvedla, že ho musí učinit, ač jí to „vnitřně“ činí trochu problém.

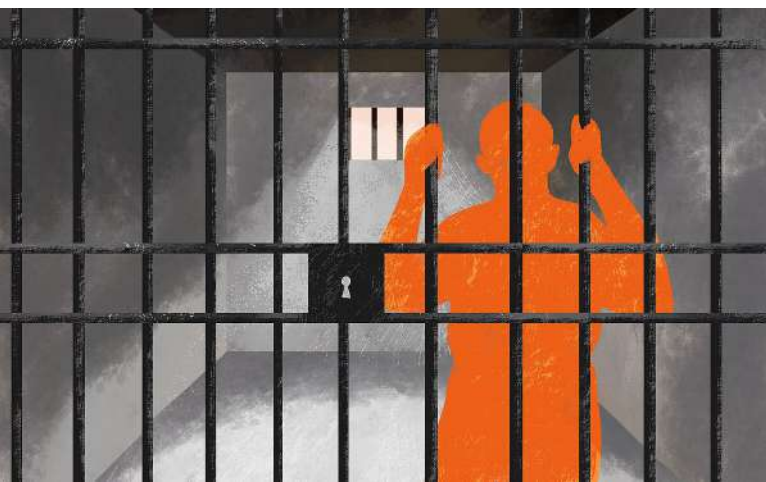
Vyjádření stěžovatelky tak ÚS vyhodnotil jako nejednoznačné, popisující spíše svojí motivaci (míjející se s účelem trestního řízení [4]) k danému procesnímu kroku a netýkající se obsahu obžaloby. Část jednání dokonce stěžovatelka hned poté výslovně popřela. Takové prohlášení viny by tedy soud neměl přijmout. Naproti tomu prohlášení učiněné stěžovatelem bylo jednoznačné, a proto ÚS jeho ústavní stížnost zamítl.

Nález v případě neznalého recidivisty

V nálezu sp. zn. II. ÚS 1873/23 ÚS své závěry z předchozího nálezu ještě rozvinul [5]. V dané věci šlo o ústavní stížnost proti přijetí prohlášení viny obžalovaného, u kterého se během řízení opakovaně ukázalo, že se v jeho průběhu neorientuje právě dokonale. Obžalován byl (poněkolkáté ve svém životě) z krádeže nafty, při níž byl přistižen policejní hlídkou. Od zadržení vyjadřoval jediné přání, aby z důvodu špatného zdraví nemusel jít do vězení. Z toho důvodu zaplatil poškozenému několikanásobek způsobené škody a vyjádřil přání prohlásit svou vinu.

Prvostupňový soud jej sice o následcích prohlášení viny poučil nedostatečně, avšak sám mu vyměřil pouze peněžitý trest. Proti rozsudku však podal státní zástupce odvolání, z jehož podnětu odvolací soud „nelítostně“ uložil stěžovateli nepodmíněný trest odnětí svobody. Stěžovatel se tím cítil „oklamán“ a chtěl proti nespravedlivému odsouzení a trestu brojit, avšak zákon mu k tomu nedával žádné prostředky. Obrátil se proto na ÚS.

Ten dospěl k závěru, že samotné prohlášení viny nevyklučuje možnost podání opravných prostředků tam, kde obžalovaný přijde k soudu s nějakou dříve neznámou skutečností (ve stěžovatelově případě to měl být dřívější úraz hlavy, v jehož důsledku nechápal smysl a průběh trestního řízení). Zákonodárce nemůže podle ÚS vyloučit aplikaci opravných prostředků tak, aby tím bránil naplnění zásady materiální pravdy. Jinak řečeno, podle ÚS nemůže obstát žádné odsuzující rozhodnutí, o jehož obsahu existují důvodné pochybnosti, kterými se zatím žádný soud nezabýval.

Tohoto práva se nemůže žádný obviněný dopředu vzdát, neboť legitimita odsuzujícího rozhodnutí nemůže spočívat na „dohodě“ stran, nýbrž na jeho faktické pravdivosti. Je-li přirozenou motivací většiny obžalovaných, kteří zvažují prohlášení viny, vyhnoutí se přísnějšímu trestu, což ÚS považuje za notorietu, nemůže stát vyloučit, že součástí této strategie budou i falešná doznání a z nich vyplývající nepravdivé rozsudky. Takové případy se vyskytly i v České republice. Jako nesprávnou a objektivně vyvrácenou ÚS odmítl představu, že „skutečně nevinný“ by se nikdy falešně nepřiznal.

Nálezem bylo tedy ústavní stížnosti vyhověno, neboť stěžovatel (navíc bez obhájce) nebyl vůbec poučen o trestu, který mu po prohlášení viny hrozí. Stěžovateli navíc zůstaly otevřené dveře k podání návrhu na povolení obnovy řízení, kde bude moci uplatnit námitku snížených duševních schopností, které mu bránily chápat smysl prohlášení viny.

Závěr

ÚS má v několika věcech pravdu. Jedna z nich je například, že ÚS vyvrácí představu, že „skutečně nevinný“ by se nikdy falešně nepřiznal. Stejně tak skutečnost, kdy ÚS vyslovil jednání stěžovatelky jako nejednoznačné, protože zmínila, „že ho „musí učinit, ač jí to „vnitřně“ činí trochu problém“. Z logiky věci vyplývá, že stěžovatelka konala prohlášení pod tlakem. Jedno slabé místo zde ovšem najít lze.

Achillova pata v celém institutu prohlášení viny tkívá, podle našeho názoru, v možnosti podání opravných prostředků pouze tehdy, kdy obžalovaný přijde k soudu s dříve neznámou skutečností. Co se ovšem stane, pokud novou skutečnost nemá? Obžalovaný je ve slabším postavení a v pasti. Doufal v nižší trest, ale marně. K tomu se nemůže odvolat ani za předpokladu, že je nevinný a přiznal se falešně.

Nedotaženou práci nevidíme u justice, ale u zákonodárců, kteří neupravili žádné limity na uložení trestu. Osoba, která vinu prohlásí, pomáhá svým způsobem státu, ale stále může být odsouzena k nej přísnějšímu trestu, který zákon dovoluje. S tímto institutem jdeme proti jeho účelu. Obžalovaní se nebudou přiznávat, pokud zde nebudou vyhlídky na nižší trest. A tímto způsobem si stát jenom přidá práci a tento institut bude zbytečný.

Soud se vyjádřil k otázce přiznání viny [3]

Poznámky

- [1] § 206c a násl. zákona č.141/1961 Sb., o trestním řízení soudním trestního řádu.
- [2] § 58 odst. 2 písm. b) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník trestního zákoníku.
- [3] Nález Ústavního soudu ze dne 17.7.2024, sp. zn. II ÚS 2138/23 Dostupné z: <https://www.usoud.cz/aktualne/prohlaseni-viny-v-trestnim-rizeni-a-meze-jeho-ustavnosti>.
- [4] § 1 zákona č.141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.
- [5] Nález Ústavního soudu ze dne 29.8.2024, sp. zn. II ÚS 1873/23 Dostupné z: <https://www.usoud.cz/aktualne/prohlaseni-viny-kdy-je-soud-neni-opravnen-prijmout-opravne-prostredky-poucovaci-povinnost>.

Zdroje

- Nález Ústavního soudu ze dne 17.7.2024, sp. zn. II ÚS 2138/23 Dostupné z: <https://www.usoud.cz/aktualne/prohlaseni-viny-v-trestnim-rizeni-a-meze-jeho-ustavnosti>.
- Nález Ústavního soudu ze dne 29.8.2024, sp. zn. II ÚS 1873/23 Dostupné z: <https://www.usoud.cz/aktualne/prohlaseni-viny-kdy-je-soud-neni-opravnen-prijmout-opravne-prostredky-poucovaci-povinnost>.

Fotografie

- [1] ÚS se zabýval otázkou trestního řádu. Ústavní soud, Brno Joštova 4406 sněmovna, autor: Martin Strachoň, 20.2.2015, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 4.0.
- [2] I po prohlášení viny lze získat vysoký trest, Umfanekiso wejele, author: Ndumisog2, 4.4.2024, zdroj: Wikimedia Commons, CC0 1.0. Upraveno: oříznutí.
- [3] Soud se vyjádřil k otázce přiznání viny, A corridor of the end of the world prison at Ushuaia, now a museum, author: Luis Argerich, 20.2.2017, Wikimedia Commons, CC BY 2.0.

Restituce aneb duch minulého režimu

Jakub Dubják

Ústavní soud opět dostal příležitost vyjádřit se k problematice restitucí. V jeho bohaté rozhodovací praxi lze nalézt řadu klíčových závěrů. Ve svém novém nálezu řešil případ pochybení obecných soudů vůči Cisterciáckému opatství Vyšší Brod. Co bylo v rámci jejich rozhodování problematické a s čím přispěl k odborné diskusi tentokrát?

V rámci snah zmírnit majetkové křivdy spáchané komunistickým režimem je klíčový zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi (zákon o vyrovnání). Předmětem úvah Ústavního soudu (ÚS) bývají tzv. *restituční tituly* a *restituční výluky* neboli skutečnosti, které vedly k majetkovým křivdám a možné výjimky z povinnosti je nahradit. Zákon o majetkové křivdě stanovuje tzv. rozhodné období.[1]

Restituční výluka podle ustanovení § 8 odst. 1 písm. h) zákona o vyrovnání (restituční výluka) spočívá v tom, že věc byla konfiskována na základě dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. (dekret).[2] Předchozí úprava s ní nepočítala a důvod jejího přijetí není jednoznačný. V úvahu připadá potřeba zakotvit judikaturní závěry v zákoně či vůle zpřísnit dosavadní právní úpravu. ÚS ve svém nálezu Pl. ÚS 10/13 vyjasnil, že „není založen[a] na veřejném zájmu, nýbrž zjevně na politické dohodě“.

Vybrané dosavadní závěry ÚS

Zásadním v rozhodovací praxi ÚS je stanovisko pléna Pl. ÚS-st- 21/05 (stanovisko), ve kterém dospěl ke dvěma směrodatným závěrům. I. „[ž]alobou o určení vlastnického práva nelze obcházet smysl a účel restitučního zákonodárství. II. za předpokladu, že restituční předpisy nestanoví jinak, nelze se na základě obecných právních předpisů domáhat ochrany vlastnického práva zaniknuvšího před počátkem rozhodného období, tj. před tzv. Vítězným únorem.

Komunistický režim perzekvoval i církve [1]

Dále ÚS v nálezu ÚS Pl. ÚS 10/13 uzavřel, že soudy mají při posuzování otázky, zdali byla majetková křivda způsobena v rozhodném období, vycházet z toho, kdy bylo rozhodováno a zdali byly tehdy podmínky dle dekretu splněny. V nálezu I. ÚS 1975/20 ÚS blíže vymezil, že právním důvodem konfiskace majetku byl býval již samotný dekret. V usnesení IV. ÚS 1443/28 ÚS odmítl možnost namítat restituční výluku, pokud v mezichase došlo k obnově vlastnického práva a konfiskace podle dekretu se tak neuskutečnila.

ÚS v nálezu II. ÚS 1920/20 posuzoval restituční výluku v kontextu tzv. deklaratorních aktů vydaných na základě dekretu. Shrnuje, že pokud by nemělo být vyhověno restitučnímu nároku pouze na

základě vydání jediného deklaratorního aktu, musí být posouzení okolností, za jakých byl vydán, úplné a přesvědčivé. Povinnému tak nelze upírat právo na „řádný přezkum, že konfiskace nebyla provedena a že jí jako osobě oprávněné svědčí restituční titul“.

Tyto závěry ÚS blíže rozvinul v nálezu I. ÚS 3918/19. Dle ÚS mají obecné soudy povinnost „posoudit právní a skutkový dopad konfiskační vyhlášky a není-li účinné provedení konfiskace prokázáno, je majetek způsobilý vydání“. Zdůraznil, že nemohou postupovat „příliš restriktivně a formalisticky“ a musí být co možná nejvstřícnější.

V usnesení IV. ÚS 2662/21 nad rámec výše uvedené ÚS zdůrazňuje, že skutečnosti nastalé před 25. únorem 1948 jsou z pohledu vnitrostátního i mezinárodního práva dokonané. Nelze je tedy měnit například vyhlášením nicotnosti posuzovaných aktů. Svoji vážnost však požívá zásada in favorem restituionis čili v pochybnostech ve prospěch restituce. Jedná se o podpůrné kritérium, které není samo o sobě ústavněprávním, nicméně spočívá v respektu k hodnotovým základům samotných restitucí.

Věc před ÚS

K výše popsané restituční výluce se ÚS opět vyjádřil v nedávném nálezu.[3] Cisterciánskému opatství Vyšší Brod (stěžovatel) byl v roce 1948 znárodněn jeho majetek. Otázkou bylo, na základě jakého aktu přesně k tomu došlo. Snahy o konfiskaci probíhaly jak před rozhodným obdobím, tak během něj. Posledním rozhodnutím ve věci bylo zamítnutí odvolání proti konfiskačnímu výměru na základě dekretu ze dne 21. června 1950 Ministerstvem zemědělství.

Samotný proces konfiskace stál na třech různých postupech. ÚS seznal, že ani tehdy neměly orgány veřejné moci jasno, na základě kterého z nich došlo k přechodu majetku stěžovatele na stát. Vzhledem k tomu, že jeden z postupů byl založen na dekretu, obecné soudy bez dalšího aplikovaly restituční výluce, aniž by posoudily, zdali nedošlo ke zneužití dekretu.

K samotnému dekretu, který směřoval na zrádce za krise a druhé světové války, je nutné uvést následující. Stěžovatel byl loajálním zastáncem celistvosti Československa, přičemž jeho klášter byl zabaven samotným gestapem. Klášter za války sloužil po-

Benešovy dekrety jsou jednou z restitučních výluk [2]

třebám wehrmachtu. U stěžovatele tak bylo možné vyloučit, že by byl zrádcem Československa. Navíc i samotný opat kláštera byl koncem války vězněn gestapem.

Konfiskovaný majetek stěžovatele byl po roce 1989 zčásti v rámci privatizačního projektu převeden na třetí osobu. Stěžovatel se následovně soudně vůči ní domáhal určení vlastnického práva státu k danému majetku. V žalobě tvrdil existenci restitučního titulu (ke znárodnění jeho majetku mělo dojít v rozhodném období). U obecných soudů byl však neúspěšný, jelikož ty daly přednost restituční výluce.

Argumentace NS a ústavněprávní justiční dialog

Nejvyšší soud (NS) odmítl, že by účinnost konfiskace na základě dekretu bylo možné vztahovat až teprve k deklaratornímu aktu. Uznal, že soudy jsou

vázány vykonatelnými nálezy ÚS, nicméně vyzval ÚS k ústavněprávnímu justičnímu dialogu.

NS předložil ÚS tezi, že „účinnost konfiskace nezáleží na (okamžitém) faktickém nakládání nového vlastníka s konfiskovanou věcí, a proto při aplikaci dekretů nebylo nutné, aby stát nemovitosti převzal i fakticky“. K tomu odkázal na stanovisko ÚS a uzavřel, že konflikt mezi restitučním titulem a výlukou je nereálný, jelikož ke konfiskaci majetku podle dekretu docházelo vždy před rozhodným obdobím.[4]

Rozhodnutí ÚS a jeho argumentace

ÚS rozhodnutí obecných soudů (čili i NS) zrušil. Shledal, že jimi porušily právo na spravedlivý proces stěžovatele. Namítané rozpory, zejména ze strany NS, v jeho judikatuře jednoduše vysvětlil tím, že se jedná o přirozený vývoj judikatury, přičemž poukazované stanovisko bylo vydáno před samotným zákonem o vyrovnání.

Otázkou bylo, zdali se může stěžovatel domáhat restitučního nároku, pokud v rozhodném období neměl vlastnické právo k dané věci. ÚS shledal, že stačí, aby stěžovatel měl na danou věc nárok [5], přičemž do vlastnictví ji nenabyl kvůli některé ze skutečností vedoucích k majetkové křivdě. Stěžovatel se však vrácení jeho majetku zabaveného během druhé světové války domáhal, tudíž nárok měl. Obecným soudům vytkl, že neproověřily možné zneužití dekretu a že ani nezjistily na základě jakého postupu nakonec došlo ke konfiskaci stěžovatelova majetku.

Dle ÚS se obecné soudy ani nepokusily vyřešit konflikt samotných aktů, skrze které mohlo dojít ke konfiskaci. V podstatě se spokojily s pouhou „přítomností“ dekretu v celém procesu. Dle ÚS měly zohlednit rovněž tehdejší „třídní přístup“ státní moci, možný perzekuční charakter předmětných aktů a rovněž i fakt, že o opravných prostředcích bylo v dané věci rozhodováno až po provedení samotné konfiskace.

ÚS uzavřel, že nepředvídatelný postup obecných soudů a nerespektování aplikovaných pravidel „nelze vykládat v neprospěch oprávněných“. Ohledně nerespektování jeho judikatury skrze tzv. ústavněprávní justiční dialog v kombinaci se zastavením přezkumu s pouhým odkazem na „přítomnost“ dekretu uzavřel, že se jednalo o porušení stěžovatelova práva na spravedlivý proces.

Poznámky

- [1] V rámci posuzování dané věci je nezbytné, aby se jednalo o majetkové křivdy spáchané v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 neboli v tzv. rozhodném období.
- [2] Dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa.
- [3] Nález Ústavního soudu ze dne 15. října 2024 2024, sp. zn. I. ÚS 806/23. Dostupné z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezy/2024/1-806-23-AN.pdf.
- [4] NS obecně rozporoval, že by se relativně početná skupina náležů ÚS měla na danou věc vůbec vztahovat.
- [5] Stěžovatel totiž v dané věci žádal o to, aby mu majetek vyvlastněný za druhé světové války byl navrácen. K tomu však nedošlo, a tudíž vlastnické právo k předmětným věcem v rozhodném období de facto neměl.

Zdroje

- Jäger, P. a Chocholáč, A. (2015). *Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a s náboženskými společnostmi. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer.
- Nález Ústavního soudu ze dne 15. října 2024, sp. zn. I. ÚS 806/23. Dostupné z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezy/2024/1-806-23-AN.pdf.
- Nález Ústavního soudu ze dne 29. května 2013, sp. zn. Pl. ÚS 10/13. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=79493&pos=1&cnt=1&typ=result>.
- Nález Ústavního soudu ze dne 25. ledna 2021, sp. zn. II. ÚS 1920/20. Dostupné z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezy/2021/II._US_1920_20_na_web.pdf.
- Nález Ústavního soudu ze dne 23. března 2021, sp. zn. I. ÚS 1975/20. Dostupné z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezy/2021/13._tyden/I._US_1975_20_na_web.pdf.
- Nález Ústavního soudu ze dne 21. prosince 2021, sp. zn. I. ÚS 3918/19. Dostupné z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezy/2022/I._US_3918_19_na_web_vcetne_disentu.pdf.
- Stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2005, sp. zn. Pl. ÚS 21/05. Dostupné z: https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=st-21-05_1.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 11. 2021, sp. zn. IV. ÚS 2662/21. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=118105&pos=4&cnt=4&typ=result>.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 18. září 2024, sp. zn. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=129101&pos=1&cnt=1&typ=result>.
- Zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém varování s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi), ve znění pozdějších předpisů.

Fotografie

- [1] Komunistický režim perzekvoval i církve. Holy Name Catholic Church (Columbus, Ohio) – Sacred Heart statue, autor: Nheyob, 13. března 2016, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.
- [2] Benešovo dekrety jsou jednou z restitučních výluk. Edvard Beneš na nástěvě, autor: Ladislav Janda (fotografie pořízena praotcem pana Jandy), 1938, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 3.0. Upraveno: oříznutí.

Aktuality české sekce

Aneta Cermanová

Novou ústavní soudkyní se stane Dita Řepková

Soudkyně Krajského soudu v Brně Dita Řepková vystřídala ve funkci ústavního soudce Davida Uhlíře, kterému skončil mandát v prosinci minulého roku. Stala se již jedenáctou osobou nominovanou prezidentem Petrem Pavlem a doplnila tak složení čtvrtého Ústavního soudu. Dita Řepková má s institucí zkušenosti – v letech 2002 až 2008 byla totiž asistentkou tehdejší ústavní soudkyně Elišky Wagnerové. Poté nejprve působila jako soudkyně na Městském soudě v Brně a následně se přesunula k brněnskému krajskému soudu.

Dita Řepková se specializuje na trestní právo a v řadách ústavních soudců se plánuje přidat spíše ke konzervativnímu křídlu. Současně však nebude bránit zavedení stejnopohlavních manželství a adopci dětí těmito páry. Soudkyně podporuje myšlenky restorativní justice, která pomáhá obětem i pachatelům trestných činů vyrovnat se s následky, obnovit narušené vztahy a dosáhnout spravedlivého řešení.

Ústavní soud podle soudkyně nemá být vládcem všech, ale má se vrátit ke své původní podstatě, a tedy vykládat českou ústavu a dohlížet na dodržování základních práv a svobod. Instituce má být podle ní v rozhodování spíše zdrženlivá a nemá svou rozhodovací praxí napravovat pochybení obecných

Dita Řepková doplní řady čtvrtého Ústavního soudu [1]

Rada OSN pro lidská práva [2]

soudů. Podle Dity Řepkové by Ústavní soud měl více rozlišovat mezi nezákonností a neústavností a měl by zasáhnout tehdy, pokud by nezákonnost vedla k porušení základních lidských práv, jako například práva na spravedlivý proces. V jiných případech by se měl zásahů spíše zdržet a tím upevnit pozici jednak svou, ale také pozici obecných soudů. Lidé by pak více přijali skutečnost, že se jim spravedlnosti dostává již u těchto soudů.

Česko bude již popáté členem Rady OSN pro lidská práva

Valné shromáždění OSN schválilo českou kandidaturu do Rady pro lidská práva (UNHRC). Česká republika se tak stane již popáté za dvacetiletou existenci rady členem tohoto orgánu. Tříleté funkční období započne ČR v lednu spolu s dalšími novými členy, mezi kterými jsou např. Jižní Korea, Katar či Švýcarsko.

UNHRC je hlavním mezivládním orgánem OSN zodpovědným za témata lidských práv sídlícím v Ženevě. Cílem orgánu je posilovat a podporovat lidská práva a základní svobody po celém světě. Rada se schází pravidelně třikrát ročně a během zasedání projednává situaci v konkrétních státech. Česká republika se během svého mandátu plánuje zaměřit zejména na monitoring (ne)dodržování lidských práv v Rusku a Bělorusku.

Podpoří opozice novely trestních předpisů?

Reforma norem trestního práva je dle představitelů vládní strany ODS naprostou nutností. Opozi-

ce s tím souhlasí, podmiňuje však svou podporu zavedením dětských certifikátů [1] a dětského ombudsmana. Trnem v oku opozice je také plánované zavedení nové úpravy trestného činu nazvaného jako činnost pro cizí moc. Trestný čin má spočívat v provádění činnosti na území ČR s úmyslem ohrozit nebo poškodit ústavní zřízení, svrchovanost, územní celistvost či celkovou bezpečnost Česka. Dle Zdeňka Koudelky z opoziční SPD úprava umožňuje velký prostor ke zneužití ze strany represivních orgánů.

Reforma trestních předpisů, kterou již schválila vláda, umožňuje ukládat peněžité tresty pachatelům trestných činů, některé trestné činy částečně dekriminlizuje a vede k uvolnění pravidel např. pro pěstování a držení konopí. Cílem reformy je jednak ulevit přeplněným věznicím, ale také zefektivnit trestní řízení a snížit recidivu spolu s výdaji státu.

Situaci ve vězeňství označil prezident republiky Pavel za vážnou a potvrdil nezbytnost reforem trestního práva. Za problematickou považuje jednak velmi vysokou míru recidivy ve srovnání s jinými evropskými zeměmi, ale také přeplněnost věznic a s tím spojené velké státní výdaje. Prezident rovněž poukázal na fakt, že české věznice jsou v nevyhovujícím stavu.

Podpoří opozice změnu trestních předpisů? [3]

Poznámka

- [1] Jedná se o nový druh výstupu z trestního rejstříku, který má obsahovat historii vybraných trestných činů (zejména činy související se sexualizovaným násilím na dětech). Tímto certifikátem by se měli prokazovat zájemci o práci s dětmi.

Zdroje

ČTK (2024, listopad) Řepková se v prosinci stane ústavní soudkyní, Senát to schválil. Získáno z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/repkova-se-v-prosinci-stane-ustavni-soudkyni-senat-to-schvalil/2577602>.

ČTK (2024, říjen) Česko získalo další tříleté členství v Radě OSN pro lidská práva. Získáno z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2580362>.

ČTK (2024, listopad). Opozice dala Blažkovi podmínky, za kterých podpoří novelu trestního zákoníku. Získáno z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/opozice-dala-blazkovi-podminky-za-kterych-podpori-novelu-trestniho-zakoniku/2573132>.

ČTK (2024, srpen). Pavel: Situace ve vězeňství je vážná, je nutné změnit trestní politiku. Získáno z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/pavel-situace-ve-vezenstvi-je-vazna-je-nutne-zmenit-trestni-politiku/2557843>.

Fotografie

- [1] Dita Řepková doplní řady čtvrtého Ústavního soudu. Brno - Ústavní soud České republiky, Fred Romero, 16. srpen 2020, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.
- [2] Rada OSN pro lidská práva. Human Rights Council Opens 33rd Session, United States Mission Geneva, 13. září 2016, zdroj: Flickr, CC BY-ND 2.0.
- [3] Podpoří opozice změnu trestních předpisů? Barbwire, Stefan van Bremen, 19. listopad 2011, zdroj: Flickr, CC BY-ND 2.0. Upraveno: oříznutí.

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních článků o lidských právech

Jakub Dubják

Vnitrostátní právo

Dvořák, M. Definice zločinu agrese. Trestní právo 3/2024.

Polčák, R. Umělá inteligence ve správní praxi. Správní právo 6-7/2024.

Pomahač, R. Soudnictví nad digitální propastí. Správní právo 6-7/2024.

ÚS: K právu vyjádřit se k vyloučení advokáta z obhajoby podle § 37a tr. řádu. Bulletin advokacie 11/2024.

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

ESLP: K podmínkám vyhoštění odsouzeného cizince. Bulletin advokacie 11/2024.

Politologie, mezinárodní vztahy a zahraniční politika

Kolmaš, M. Analýza: Ochrana zvířat v politikách asijských států. Mezinárodní politika 2/2024.

Krulichová, Z., Libřický, M., Nožina, M. & Trošková, I. Kulatý stůl: Evropské strategické zájmy v Indo-Pacifiku. Mezinárodní politika 2/2024.

Petlach, M. Komentář: Od autoritářů po pokusy o demokracii: jak se volí v jihovýchodní Asii. Mezinárodní politika 2/2024.

Fotografie

[1] Ilustrační fotografie. Bound volumes of the Harvard International Law Journal, autor: J.-H. Janßen, 7. březen 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CCo 1.0, upraveno: oříznuto.

Ilustrační fotografie [1]

Redakce Bulletinu

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce:

Mgr. Nikola Burdová

Nikola vystudovala Právnickou fakultu na Karlově univerzitě v Praze. Vedle lidských práv se zajímá o mezinárodní humanitární právo nebo také o právo trestní. V minulosti se věnovala například dobrovolnictví pro Amnesty International a zúčastnila se stáže v neziskové organizaci zaměřující se na uprchlické a azylové právo. Momentálně pracuje v advokátní kanceláři.

Asistentka vedoucí sekce:

Klára Popelková

Klára je studentkou Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a během studia ji nejvíce oslovilo mezinárodní trestní právo, kterému by se chtěla věnovat i nadále. Absolvovala zahraniční studijní pobyt ve Slovinsku se zaměřením na srovnávací ústavní a mezinárodní právo. Ve volném čase byste ji nejčastěji potkali při sportu, na horách nebo při cestování s batohem na zádech.

Stážisté:

Šimon Komár: Šimon je studentem Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Během studia ho zaujalo zejména mezinárodní právo veřejné a témata s lidskoprávní problematikou, těmto odvětvím práva by se proto rád věnoval i v budoucnu. Absolvoval stáž na civilním úseku Krajského soudu v Brně. Volný čas tráví rád s přáteli a rodinou. Má rád outdoorové sporty, hory, přírodu a hudbu.

Barbora Bulánková: Barbora je studentkou oboru Právo a právní věda na PrF MU a zároveň studuje i Klasickou archeologii a klasický řecký jazyk a literaturu ve studiu sdružených oborů na FF MU. Zájem má především o lidská práva a právo trestní. Ve volném čase se věnuje svému kocourovi a krevetkám, které nechová na jídlo. Bez dobré hudby a šálku kávy nedá ani ránu.

Tereza Hladíková: Tereza je studentkou Bezpečnostních a strategických studií a Politologie na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity. Nejvíce se ve svém oboru zajímá o lidská práva v regionech Afriky, Blízkého východu a Balkánu. Ve svém volném čase dobrovolničí pro humanitární organizaci Koridor UA, cestuje nebo sportuje.

2) Evropský systém ochrany LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Tomáš Opat

Tomáš vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, kde se věnoval především mezinárodnímu právu a lidským právům. Po škole nastoupil na stáž v NATO, kde působil v sekci politického plánování kanceláře generálního tajemníka. V současné době pracuje jako asistent v Evropském parlamentu, kde se věnuje především otázkám rovnosti pohlaví a práv LGBTIQ+.

Mgr. Natálie Dřínovská

Natálie vystudovala Právnickou fakultu Masarykovy univerzity a nyní studuje evropské právo na Univerzitě v Leidenu. V minulosti působila jako stážistka a/nebo asistentka na Nejvyšším správním soudu a Ústavním soudu. Zajímá se především o právo EU, jeho vztah s národními (ústavními) právními systémy a o mechanismus předběžných otázek a Soudní dvůr EU.

Stážisté:

Bc. Caroline Bindačová: Caroline je absolventkou oboru Evropská studia na Masarykově univerzitě a zároveň v Brně studuje také Právo a právní vědu. Dále je studentkou magisterského oboru Migrační studia v Barceloně. Zaměřuje se hlavně na nucenou migraci a na lidská práva migrantů.

Nga thi Nguyen: Hani studuje práva na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Vedle studia spoluorganizuje soutěž pod názvem Olympiáda lidských práv a dobrovolničí v Asociaci debatních klubů. Z lidských práv ji nejvíce zajímají svoboda projevu a práva dětí.

Martin Plášek: Martin je studentem druhého ročníku na Právnické fakultě MU v Brně. Zajímá ho především otázka svobody projevu, které se věnoval také v rámci své stáže na Ústavu státu a práva AV ČR. Ve svém volném čase si rád pročistí hlavu sportem, zajímavou knihou nebo šálkem dobré kávy.

LL.B Alexandra Eštoková: Alexandra je absolventkou bakalářského programu evropského práva na Maastricht University. Absolvovala stáž v Transparency International Slovensko a momentálně pracuje jako paralegal v advokátní kanceláři. Zajímá se o globální spravedlnost, rodovou rovnost a práva menšin.

3) Mezinárodní politika, byznys a LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Bc. Michaela Stenzelová

Michaela vystudovala Právnickou fakultu MU a současně Mezinárodní vztahy a Evropská studia. Zajímá se o mezinárodní politiku, lidská práva, problematiku přeshraniční trestné činnosti a kybernetických hrozeb. Absolvovala stáže na Velvyslanectví ČR v Římě a Stálé misi ČR při OSN v New Yorku. Po dokončení studií působila jako OSN Dobrovolnice při Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu v Sarajevu.

Mgr. Radek Tesař

Po nedávném dokončení práv na MU pracuje Radek jako asistent soudkyně prof. Ronovské na Ústavním soudu. Současně pokračuje v doktorském studiu na MU, kde se bude blíže věnovat civilnímu právu procesnímu, a to oddlužení. Zároveň jej

ale baví i problematika lidských práv a mezinárodní právo soukromé.

Stážisté:

Anna Kateřina Ondráčková: Anna studuje čtvrtým rokem na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Při studiu absolvovala stáž na Ministerstvu zahraničních věcí a pražském obvodním soudě. Pracuje v advokátní kanceláři zaměřené na finanční regulaci.

Nelly Vondrová: Nelly je studentkou prvního ročníku magisterského oboru Economic Law na Sciences Po. Zaměřuje se na obchodní, lidská a environmentální právo a jejich propojení v oblasti spravedlnosti s politikou a globálními výzvami.

Mgr. Barbora Šváblová: Barbora tento rok dokončila magisterský program Bezpečnostní studia na Univerzitě Karlově. Do budoucna by se nejraději zaměřila na problematiku radikalizace, násilného extremismu a P/CVE politik.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce:

Mgr. Lucie Nechvátalová, E.MA

Lucie vystudovala právo na Právnické fakultě MU a lidská práva a demokratizaci na EIUC v Benátkách a Université de Strasbourg. Stážovala v OSN, u ESLP a u veřejného ochránce práv. Působí na Nejvyšším správním soudě jako asistentka soudce. Věnuje se především evropskému systému ochrany lidských práv, konkrétně zákazu špatného zacházení, pozitivním povinnostem států a odškodňování.

BLOG NA WEBU CENTRA

Věděli jste, že na Blogu Centra jsou další krátké články o lidskoprávních tématech? Podívejte se [zde](#).

Více na www.centrumlidskaprava.cz

Mgr. Jiří Novák

Jiří úspěšně dokončil magisterské studium na Právnické fakultě Masarykovy univerzity. Pracuje jako asistent dvou soudců Ústavního soudu. současně působí jako právní poradce v Bílém kruhu bezpečí. Věnuje se především prolínání trestního a ústavního práva v České republice se zaměřením na práva obětí trestné činnosti.

Stážisté:

Jakub Dubják: Jakub je studentem oboru Právo a právní věda společně s oborem Mezinárodněprávní obchodní studia na Masarykově univerzitě v Brně. Zájem má především o sféru veřejného práva. Rád se věnuje rekreačním sportům, vaření a je milovníkem čaje.

Aneta Cermanová: Aneta studuje práva na Masarykově univerzitě. Zajímá se o lidská práva a ústavní právo. Současně pracuje v politickém marketingu a pomáhá na katedře právní teorie. Volný čas věnuje sportu a cestám do světa.

Gabriela Tomečková: Gabriela studuje Právnickou fakultu Masarykovy univerzity. V advokátní kanceláři pomáhá klientům v lichevních úvěrech. Ve svém volném čase píše o společenských problémech, běhá a chodí do hor. Vede tábory pro vysokoškoláky.

Filip Valoušek: Filip studuje právo na Masarykově univerzitě. Zajímá se především o právní teorii a sociologii. Působí jako pomocná vědecká síla na katedře právní teorie a jako praktikant v advokacii. Ve volném čase rád sportuje.

Editace a sazba Bulletinu

Bc. Alžběta Dvořáková

Alžběta vystudovala Bezpečnostní a strategická studia a Mezinárodní vztahy na Masarykově univerzitě v Brně. V minulosti absolvovala stáž na Stálé misi ČR při OSN v New Yorku, kde se věnovala mezinárodní bezpečnosti a odzbrojení. Je také úspěšnou absolventkou OBSE Scholarship for Peace and Security, který se zaměřoval na kontrolu zbrojení v kontextu konfliktů. Zajímá se o Pákistán a Afghánistán, odzbrojení a nešíření zbraní hromadného ničení.

Jakub Dubják: Jakub je stážistou v české sekci. Kromě toho je i spolupracovníkem Centra pro lidská práva a demokracii a má na starosti sazbu Bulletinu lidských práv a Czech Human Rights Review.

www.centrumlidskaprava.cz